

Policejní akademie České republiky v Praze

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra managementu a informatiky

Dopady pandemie COVID19 na veřejné příjmy České republiky

Bakalářská práce

Impact of the covid19 pandemic on public revenues in the Czech Republic

Bachelor thesis

Vedoucí práce:

Ing. Dana Junková, Ph.D.

Autor práce:

Radka Vaňková

PRAHA

2022

Prohlášení

Prohlašuji, že tato bakalářská práce je mým původním autorským dílem. Svou práci jsem vypracovala samostatně, literaturu i další zdroje, z nichž jsem čerpala, ve své práci řádně cituji. Ucelený seznam zdrojů uvádím v obsahu jako nedílnou součást mé bakalářské práce.

Ve Svaté, dne 07. 03. 2022

Radka Vaňková

Poděkování

Děkuji Vám, paní Ing. Dano Junková, Ph.D. za laskavé přednášky o ekonomii a ekonomice, kterými jste při studiu podpořila můj zájem o tento obor a tedy i zájem zpracovat bakalářskou práci na ekonomické téma. Děkuji Vám také za vstřícnost a inspirativní konzultace při samotné tvorbě mé práce. Děkuji Vám, kolegové z Finančního úřadu pro Středočeský kraj, za bezvadné vyřízení žádosti o poskytnutí údajů do praktické části mé bakalářské práce, a také Vám, kolegové i nadřízení na Územním pracovišti v Berouně, kteří jste mi dopřáli komfort, cítit se při studiu podporována přesto, že si školní povinnosti občas přivlastnily i čas určený pro povinnosti pracovní. A konečně velké poděkování patří Vám, má rodino, že jsem si mezi Vámi, doma, mohla splnit svůj sen o doplnění vzdělání a nikdy jste nezpochybňovali smysl a správnost mého rozhodnutí.

Anotace

Tato bakalářská práce zpracovává téma dopadů pandemie Covid-19 na veřejné příjmy České republiky v letech 2020 a 2021. Teoretická část vysvětluje základní tematické pojmy vyplývající ze samotného názvu bakalářské práce, popisuje vztahy mezi nimi. Objasňuje význam hospodářského cyklu, funkci státního rozpočtu a determinuje zdroje veřejných příjmů. Znázorňuje vývoj salda státního rozpočtu a hrubého domácího produktu s ohledem na pokračující, ekonomicky tíživou, dobu pandemie. Popisuje vládní opatření ke zmírnění dopadů pandemie. Praktická část této práce se věnuje dopadům poklesu ekonomické aktivity na veřejné příjmy ČR, komparaci prominutých částek příslušenství daně a správních poplatků v letech 2017 až 2021 a účinností a účelností vládních opatření.

Klíčová slova

daně a příslušenství daní * hospodářský cyklus * pandemie COVID-19 * státní rozpočet * veřejné příjmy * vládní opatření

Annotation

This bachelor thesis deals with the topic of the impacts of the Covid19 pandemic on the public revenues of the Czech Republic in 2020 and 2021. The theoretical part describes the basic thematic concepts resulting from the title of the bachelor thesis, describes relations between them. It clarifies the importance of the business cycle, the function of the state budget and determines the sources of public revenue. It shows the development of the state budget balance and gross domestic product with regard to the continuing, difficult economic period of the pandemic. Describes government measures to mitigate the effects of the pandemic. The practical part of this work deals with the effects of the decline in economic activity on public revenues in the Czech Republic, a comparison of waived amounts of tax accessories and administrative fees in the years 2017 to 2021 and the effectiveness and efficiency of government measures.

Keywords

covid-19 pandemic * economic cycle * government measures * public revenues * state budget * taxes and tax accessories

Obsah:

Úvod	7
1 Pandemie COVID-19 – tíživý fenomén současnosti	10
1.1. Pandemie COVID-19 v České republice	11
2 Hospodářský cyklus	13
2.1 Působení pandemie COVID-19 na hospodářský cyklus	17
3 Státní rozpočet a jeho funkce	20
3.1 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet ČR	22
3.1.1 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet roku 2020	22
3.1.2 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet roku 2021	24
3.1.3 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet roku 2022	26
4 Veřejné příjmy	28
4.1 Skladba veřejných příjmů ČR	29
5 Vládní opatření na zmírnění dopadů pandemie COVID-19	33
5.1 Programy přímé podpory	34
5.1.1 Přímá podpora osob samostatně výdělečně činných	35
5.1.2 Přímá podpora zaměstnancům a zaměstnavatelům	36
5.1.3 Přímá podpora rodičům	37
5.1.4 Přímá podpora ostatní	37
5.2 Programy nepřímé podpory	38
5.2.1 Liberace lhůty pro podání daňových přiznání	38
5.2.2 Prominutí pokut za pozdní podání daňových přiznání	39
5.2.3 Prominutí úroků z prodlení a z posečkané částky	40
5.2.4. Prominutí úhrady záloh daně	40
5.2.5 Prominutí povinných plateb minimálních záloh na zdravotní a sociální pojištění	41
5.2.6 Odložení elektronické evidence tržeb (EET)	42
5.2.7 Liberace lhůty pro podání kontrolních hlášení	42
5.2.8 Přívětivý přístup k posuzování žádostí o odložení daně a o povolení úhrady daně ve splátkách	43
5.2.9 Úvěrové moratorium	44
5.2.10 Prominutí správních poplatků	44
5.2.11 Uplatnění ztráty z období pandemie zpětně	44

5.2.12 Snížení sazeb a prominutí daně z přidané hodnoty	45
5.2.13 Snížení sazeb daně silniční	46
5.3 Zrušení superhrubé mzdy	47
5.4 Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí	48
6 Dopady pandemie COVID-19 na veřejné příjmy ČR	51
6.1 Dopad poklesu ekonomické aktivity na veřejné příjmy	54
6.2 Snížení veřejných příjmů prominutím záloh na sociálním a zdravotním pojištění	58
6.3 Vliv vládních opatření na výběr příslušenství daní a správních poplatků	60
6.3.1 Porovnání výběru příslušenství daní a správních poplatků v letech 2017 - 2021 na Finančním úřadu pro Středočeský kraj	62
6.4 Řízený strukturovaný rozhovor se zaměstnanci finanční správy na téma účinnosti, účelnosti a zpracovatelnosti vládních opatření	66
Závěr	77
Seznam použité literatury a ostatních zdrojů	79
Seznam obrázků v textu	84
Seznam grafů v textu	84
Seznam příloh	85

Úvod

V posledních dvou letech rezonuje na předním místě zásadních společenských témat pandemie COVID 19, která zasáhla svým působením množství klíčových oblastí státu zajišťujících jeho funkčnost a stabilitu hospodářství. Veřejné příjmy, zásadní zdroj k pokrytí výdajů na řádný chod veřejné správy a na závazky vůči občanům České republiky plynoucích ze zákona, byly pandemií nepochybně zasaženy. Jejich výše, jakkoliv měla v letech před pandemií rostoucí tendenci, byla zásadně ovlivněna množstvím vládních opatření k zamezení šíření viru a množstvím podpůrných programů na zmírnění dopadů poklesu ekonomické aktivity. Definování veřejných příjmů a ucelený pohled na dopad pandemie COVID 19 právě na veřejné příjmy považuji za přínosné a aktuální.

Jsem již dvanáct let zaměstnankyní veřejné, resp. státní správy České republiky, konkrétně správy finanční, vrchní referentkou vyměřovacího oddělení daně z příjmů fyzických osob a daně silniční na Finančním úřadu pro Středočeský kraj, Územním pracovišti v Berouně. Vědoma si nutnosti celoživotního vzdělávání a také osobní ambice k využití možných příležitostí pro budoucí karierní postup jsem se rozhodla rozšířit své obzory kombinovaným studiem oboru Veřejná správa na Policejní akademii České republiky.

Po celou dobu bakalářského studia jsem se snažila vybírat si své volitelné předměty a obohatit studium tak, aby vše získané nejlépe zapadlo do soukolí žádoucích kompetencí mé profese. Volila jsem tedy často předměty z oboru ekonomie, ekonomiky, hospodářství, ale i psychologie, sociologie a managementu. Z důvodu mého převažujícího zájmu jsem si také vybrala téma bakalářské práce s ohledem na možnost uplatnit do zpracování vlastní zkušenosti a podpořit jimi teoretickou rovinu a podstatu zpracovaného, tedy hlavní cíl samotné bakalářské práce na téma „Dopady pandemie COVID-19 na veřejné příjmy České republiky“.

Jako správce daně z příjmů fyzických osob a daně silniční jsem si vědoma dominance daňových příjmů v celkovém objemu veřejných příjmů a také senzitivity těchto příjmů na situaci koronavirové pandemie, která je součástí

našich aktuálních dějin již více než dva roky a postihla výrazně nejen oblast zdravotnictví, ale velmi závažně a dlouhodobě i oblast ekonomiky a hospodářství.

V souladu s vytyčenými cíli je má bakalářská práce členěna na teoretickou a praktickou část. Hlavním cílem mé práce je komplexní pohled na veřejné příjmy České republiky, které byly postiženy v letech 2020 a 2021 událostmi spojenými s mimořádnou globální biotickou událostí – pandemií COVID-19 (dále jen pandemie).

Mezi dílčí cíle teoretické části práce zařazuji nejprve obecné seznámení s fenoménem současné doby - stále probíhající pandemií. Dále popisují jednotlivé, s tématem související, ekonomické pojmy, jakými jsou hospodářský cyklus a státní rozpočet. Spolu s veřejnými příjmy, jako s proměnnou, je tvořen z těchto komponentů neoddělitelný a logický celek. U schválených státních rozpočtů v letech 2020, 2021 i u návrhu státního rozpočtu pro rok 2022 zdůrazňuji míru vlivu pandemie na výši schváleného i předpokládaného salda. Velmi podstatným dílčím cílem teoretické části práce je specifikace veřejných příjmů a jejich skladba v České republice a dále také taxativní vyjmenování jednotlivých vládních opatření na zmírnění dopadů pandemie, popis jejich funkce a adresnosti. Řada z nich měla závažný dopad na snížení veřejných příjmů v letech 2020 i 2021.

Praktická část je již zaměřena konkrétně na samotné dopady pandemie na veřejné příjmy a na skutečnost, jak stabilitu a výši veřejných příjmů pandemie v letech 2020 a 2021 ovlivnila. V praktické části dále popisují vliv celkového poklesu ekonomické aktivity na veřejné příjmy v letech 2020 a 2021, jakož i na výdaje a salda státních rozpočtů, a tento negativní vývoj graficky znázorňují. Následně uvádím informace o výši poklesu veřejných příjmů prominutím záloh na sociálním a zdravotním pojištění v roce 2020 a také údaje o skutečnosti, jak veřejné příjmy ovlivnilo vyhlášení tzv. generálního pardonu, jehož účelem bylo plošné prominutí příslušenství daní a správních poplatků, konkrétně v rámci Finančního úřadu pro Středočeský kraj, jehož jsem zaměstnancem. Na uvádění tohoto podpůrného programu do praxe jsem se sama podílela.

Posledním dílčím cílem praktické části je informační výstup z řízeného strukturovaného rozhovoru se zaměstnanci finanční správy, kterým obohacuji mou práci o jejich názory na účinnost, účelnost a zpracovatelnost vládních opatření ke zmírnění dopadů pandemie.

K popisu vývoje veřejných příjmů, výdajů a salda státních rozpočtů jsem volila rešerši oficiálních publikací Ministerstva financí, rovněž také ke shrnutí poklesu příjmů prominutím záloh na sociálním a zdravotním pojištění. K popisu dopadu celkového poklesu ekonomické aktivity na veřejné příjmy jsem zvolila rešerši oficiálních dokumentů Úřadu Národní rozpočtové rady. K promítnutí vlivu plošného prominutí příslušenství daní a správních poplatků jsem využila jednorozměrnou analýzu dat s cílem vyjmout z rozsáhlého informačního systému finanční správy takové údaje, jejichž zpracováním bude zjištěno, o jakou částku byly poníženy veřejné příjmy tzv. generálním pardonem v rámci Finančního úřadu pro Středočeský kraj. Při srovnání let zatížených a nezatížených pandemií z hlediska výběru příslušenství daní a správních poplatků v rámci Finančního úřadu pro Středočeský kraj, tedy v letech 2017 – 2021, využívám metodu komparace. Ke shrnutí strukturovaného rozhovoru, který je sám o sobě kvantitativní výzkumnou metodou, volím kvalitativní logickou metodu indukce a syntézy, kdy z konkrétních odpovědí strukturovaného rozhovoru vyvozují a formulují obecný závěr¹ na účinnost, účelnost a zpracovatelnost výše specifikovaného plošného prominutí.

Přínos své bakalářské práce spatřuji především v uceleném podchycení a zaznamenání skutečnosti, jak výrazně naši zemi, z hlediska ekonomické prosperity, neboli hospodářské úspěšnosti, ovlivnila koronavirová pandemie ke konci roku 2021. Do mé práce propisují také tzv. fenomenologický přístup, kdy se v určitých chvílích zaměřuji na subjektivní vnímání celého problému s přispěním vlastní zkušenosti pozorovatele, výzkumníka.²

Vývoj přístupu k řešení pandemie stále pokračuje. Ačkoliv v době odevzdání této bakalářské práce dochází k postupnému, vládou řízenému, rozvolňování striktních opatření, zůstává celá tato problematika i nadále živá a aktuální.

¹ MOLNÁR, Zdeněk. *Úvod do základů vědecké práce* [online]. [cit. 25.1.2022]. Prezentace ve formátu PDF. Mvp_sylabus-mvp.pdf. Dostupné z: <https://people.fsv.cvut.cz>

² MOLNÁR, Zdeněk. *Úvod do základů vědecké práce* [online]. [cit. 25.1.2022]. Prezentace ve formátu PDF. Mvp_sylabus-mvp.pdf. Dostupné z: <https://people.fsv.cvut.cz>

1 Pandemie COVID-19 – tíživý fenomén současnosti

V těchto dnech, tedy v době zpracování mé bakalářské práce, je téměř celý svět, již více než dva roky, postižen šířením viru SARS-CoV-2, který vyvolává nemoc označovanou jako COVID-19. Situace, která pandemicky zasáhla světové zdravotnické systémy a světové ekonomiky, nemá prakticky relevantní obdobu. Z historického hlediska nedošlo v průběhu žádné hospodářské krize moderních dějin k tak obrovské stagnaci ekonomických aktivit, a to téměř ze dne na den. Průvodním jevem této stagnace byla kombinace pozastavení a zúžení ekonomických aktivit uvnitř jednotlivých států s eliminací mezinárodního obchodu. Došlo k přerušení nebývalého množství obchodních vztahů a k propadu poptávky i nabídky. Vlády po celém světě začaly více či méně, vždy s ohledem na hospodářskou situaci konkrétní země, řešit ekonomické krize zaměstnanců, zaměstnavatelů i živnostníků s cílem zmírnit dopady šířícího se viru, ale i s cílem zmírnit dopady vlastních vládních opatření.

Rychlé šíření viru, které poskytovalo velmi málo času pro implementaci nutných opatření, způsobilo zahlcení a přetížení zdravotnických zařízení. Každým dnem narůstal počet nemocných, kteří vyžadovali odbornou lékařskou pomoc. Negativnímu dopadu se, bohužel, nevyhnuly také sociální vazby, společenský život i vzdělávání. Zde budou navíc dopady pandemie Covid-19 přetrvávat ještě dlouhou dobu po konci tohoto období. Již druhý rok narážíme na zranitelná místa krizového řízení a nedostatky připravenosti naší země, které jsou pod drobnohledem veřejnosti, médií i opozičních politiků, kteří, prakticky ve všech postižených státech, mají v rukávu eso spasitele, neboť nemusí rozhodovat a nést odpovědnost.

Všechny vlády vydávají obdobná opatření, brodí se v podobných omylech a zkouší, dříve či později, různé restriktce a omezení. Jsou vytvářeny rozmanité záchranné plány s nadějí na zvrát tíživé situace ale vždy s obavou, aby nebylo možné vyčítat, že by snad vládám nezáleželo na životě každého jednotlivce. Právě toto hledisko je u všech zaváděných opatření jedno z nejpodstatnějších a v našich kulturách také nejvíc svazující.

1.1 Pandemie COVID-19 v České republice

Po tom, co se nový typ koronaviru SARS-CoV-2 objevil poprvé na začátku prosince 2019 v čínské provincii Chu-pej, v níž se nachází jedenáctimilionové město Wu-chan, byl v České republice první případ nemoci Covid-19, kterou výše uvedený vir způsobuje, oznámen 1. března 2020. Již o deset dnů později, přesně 11. března 2020, byla přerušena veškerá výuka na základních, středních a vysokých školách a 14. března vláda posílila preventivní opatření proti šíření nákazy uzavřením veškerých obchodů. Výjimka byla udělena pouze prodejnám potravin, hygienického a drogistického zboží, lékárnám a prodejnám dalších nejnnutnějších potřeb – příkladně galanteriím pro dostupnost materiálu k výrobě doma šitých roušek, které byly na začátku pandemie kriticky nedostatkovým zbožím. Vláda také zakázala přítomnost v provozovnách stravovacích služeb.³ Tato opatření byla dále postupně a průběžně zpřísnována.

V reakci na šíření viru byl během několika dnů uzavřen téměř celý sektor maloobchodu a služeb. Ke zmírnění vládních restrikcí, tedy na pomoc těm, kteří bez promítnutí vlastní vůle do samotného dění museli ze dne na den, s nejasným časovým ohraničením, ukončit své živnosti, tedy prakticky jediný zdroj vlastních příjmů, bylo vydáno postupně nepřehledné množství různých druhů kompenzací. To vyvolalo velkou potřebu řady ekonomů vytvářet predikce dopadů těchto hospodářsko-politických opatření na ekonomiku naší země, byla započata diskuse mezi odborníky na poli ekonomie i přírodních věd, kteří dodnes nejsou v otázkách státních intervencí a teorií z oblasti imunologie, epidemiologie a lékařství za jedno a mnohdy stojí se svými názory i výrazně proti sobě. Jiné priority se zdály být vhodné na začátku pandemie, kdy se řešila primárně rychlá, a tedy, bohužel, plošná pomoc.

Dnes by se měl však klást důraz na kompenzaci cílenou a účelnou, do skutečně slabých míst ekonomiky, která ale mají po skončení pandemie reálný růstový potenciál. Alfou i omegou současné státní podpory je však obezřetné chování vzhledem ke stavu ekonomiky dané země a jejím možnostem.

³ MORDA, Pavel a Ondřej ŠÍMA. *Ekonomické dopady a možná hospodářsko-politická řešení pandemie COVID-19, Informační studie*, 2020. [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://unrr.cz/wp-content/uploads/2020/04/Informační-studie-Ekonomické-dopady-a-možná-hospodářsko-politická-řešení-pandemie-Covid-19.pdf>

Opatření, přijatá do dnešní doby vládou, jistě mírní negativní ekonomické dopady pandemické krize, druhou stranou mince ovšem zůstává výrazně nepříznivý vliv na saldo státního rozpočtu a růst veřejného dluhu. K tomu, aby se fiskální politika v budoucnu stabilizovala, bude zapotřebí citelného zvýšení daňové zátěže. Pokud nové vlády nebudou chtít jít cestou nepopulárních daňových změn, budou muset velmi výrazně proškrtat výdajovou stranu veřejných financí.⁴ V současnosti, tedy na přelomu let 2021 a 2022, není ekonomický výhled naší země nijak příznivý. Veřejné hospodaření je již druhým rokem tvrdě zasaženo kombinací vlivu poklesu globální ekonomiky a hospodářských dopadů opatření, která byla implementována s cílem ochránit zdraví našich občanů. Prioritou je udržet fungující zdravotnictví a mírnit dopady vládních restriktivních opatření na podniky i samotné občany. Celkový účet pandemie COVID-19 však bude možné vyhodnotit, podle neustále se vracejících pandemických vln, až v zatím těžko specifikovatelném „budoucnu“.⁵

Pandemie COVID-19 též poukázala na „nedostatečnou odolnost veřejných financí čelit šokům obdobného charakteru. Dosavadní fiskální politika byla značně procyklická a navzdory příznivému vývoji si vláda masivní expanzí v letech 2018 a 2019 vyčerpala prostor pro stimulaci ekonomiky v nepříznivých časech. V následujících letech už bude hospodaření veřejného sektoru operovat pod tíhou diskrečních opatření ve značném deficitu, což přispěje k výraznému nárůstu dluhu sektoru veřejných institucí. I když z dlouhodobého hlediska má význam odhlédnout od hospodářského cyklu a dočasných efektů, dopad pandemie na ekonomiku je však tak výrazný“⁶, že musí být zakomponován do celkové ekonomické projekce a vize o stavu veřejného dluhu.

⁴ Deloitte.com: COVID-19: Ekonomické dopady [online].[cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www2.deloitte.com>

⁵ Rozpocetvarada.cz: Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, červen 2020. [online].[cit. 18. 11. 2021]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zpráva-o-dlouhodobé-udržitelosti-veřejných-financí_2020_A.pdf

⁶ Rozpocetvarada.cz: Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, červen 2020. [online].[cit. 18. 11. 2021]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zpráva-o-dlouhodobé-udržitelosti-veřejných-financí_2020_A.pdf

2 Hospodářský cyklus

„Každá ekonomika vykazuje ve svém vývoji určité výkyvy a změny a zpravidla se pohybuje v cyklech“.⁷ To můžeme vysvětlit jako kolísání reálného, tedy skutečného produktu kolem produktu potenciálního. „Potenciální produkt odpovídá plnému využití zdrojů v ekonomice a představuje maximálně možnou kapacitu ekonomiky, která je dlouhodobě udržitelná při stávajících technologiích a množství výrobních faktorů.“⁸

Kdybychom sledovali země s tržním hospodářstvím dlouhodobě, všimli bychom si, že výše hrubého domácího produktu (dále jen HDP) neustále zvolna roste a lidé mají v globální rovině k dispozici stále více zboží i služeb k uspokojování svých potřeb. Je přirozené, že někteří ani z dlouhodobého hlediska nenabývají větších aktiv, žijí v chudobě, nebo je růst jejich vlastního bohatství v porovnání s okolním světem velmi pozvolný či zanedbatelný. V obecné rovině lze však konstatovat, že má životní úroveň světové populace z dlouhodobého hlediska rostoucí charakter. Výkyvy neboli krátkodobá kolísání, která kolem stabilně rostoucího vývoje opakovaně probíhají v různě velkých intervalech, nazýváme hospodářským či ekonomickým cyklem.

Otázku, proč růst životní úrovně neprobíhá hladce, bez těchto, výše uvedených, výkyvů, si pokládají světoví ekonomové po mnoho generací a zatím nikdo neuměl předložit uspokojivou odpověď.⁹ „*Ekonomický, či hospodářský cyklus jsou nepravidelně se opakující fáze vzestupů, stagnací a poklesů ekonomické aktivity*“.¹⁰ Zásadními agregátními veličinami jsou v rámci monitoringu hospodářských cyklů reálné HDP, zaměstnanost, spotřeba a investice. Celý hospodářský cyklus je, laicky vyjádřeno, neustálý koloběh, v němž dochází k postupné obměně všech jednotlivých fází v přirozeném sledu stále se nemohou strmě expandovat věčně. Ve fázi vrcholu začínají být výrobní faktory vyčerpané, společnosti nemohou nalézt pro svou výrobu dostatek zaměstnanců,¹¹

⁷JÍLKOVÁ, Eva. *Hospodářský cyklus*. In. Youtube [online].21.4.2020[cit.3.3.2022].Dostupné z:<https://youtube.com/user/MoravskaVysokaSkola>.Kanál Moravské vysoké školy Olomouc.

⁸JÍLKOVÁ, Eva. *Hospodářský cyklus*. In. Youtube [online].21.4.2020[cit.3.3.2022].Dostupné z:<https://youtube.com/user/MoravskaVysokaSkola>.Kanál Moravské vysoké školy Olomouc.

⁹JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*.2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

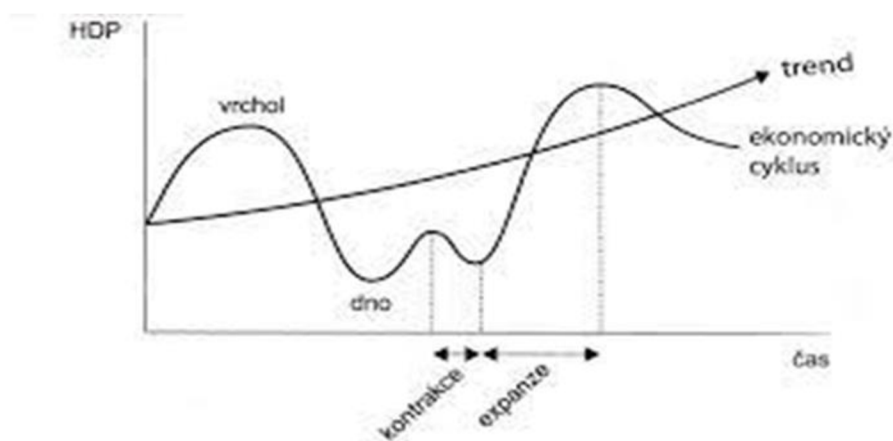
¹⁰MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Praha:Grada,1999.Profesionál. ISBN 80-7169-891-1.

¹¹JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

opakujícím způsobem. Jak ukazuje **obr. 1**, jedna perioda cyklu obsahuje **vrchol**, neboli období konjunktury, **dno**, někdy sedlo, depresi, **kontrakci**, neboli recesi, krizi a **expanzi**, též oživení, obnovu. Pokud je ekonomika ve fázi expanze, mají všechny směrodatné makroekonomické ukazatele rostoucí tendenci. Domácnosti zvyšují spotřebu, mají zájem o nové zboží i služby u společností, které z důvodu vyšší poptávky rozšiřují výrobu. Roste zájem o pracovní sílu, výrobní kapacity i zaměstnanost. Výrobci jednají o bankovních úvěrech s cílem inovovat svá výrobní zařízení, banky dosahují vyšších zisků, prosperují.

Společnosti a obyvatelé však do cen výrobků a služeb se tedy začne promítat zvyšující se nákladovost např. z důvodu růstu mezd za účelem přeplácení zaměstnanců, v souvislosti s dalším najímáním brigádníků či penzistů. Protože si domácnosti průměrně užívají vyšší životní úroveň, nakupují stále více spotřebního zboží a nemají zábrany zavázat se ke splácení úvěrů, postupně snižují míru úspor v ekonomice a finanční zdroje, které nabízí banky podnikům i občanům se zdražují. Peníze se stávají vzácnými. Zdražování úvěrů přirozeně zvedá cenu výrobků a služeb, zvyšuje se inflace.¹²

Obrázek č.1 Znárodnění hospodářského cyklu

Zdroj: JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

¹² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

Kontrakci je možné vnímat jako ozdravující proces příliš velkého ekonomického optimismu a velkého růstu spotřeby i výroby. Domácnostem rostou životní náklady, začínají šetřit při pořízení zboží, které není nezbytně nutné. Firmám klesají zisky, neprodané zboží se hromadí ve skladech. Nastupuje zefektivnění výroby, propouštění části zaměstnanců, dojde ke ztrátě ochoty si sjednávat úvěry u bank. Ty nemají zákazníky ani z řad obyvatelstva, neboť těm klesají příjmy a ztrácí proto schopnost splácet své závazky.

Pokud dochází k poklesu cen výrobků a služeb, o které spotřebitelé nejeví zájem a klesá cena výrobních faktorů, je ekonomika z fáze kontrakce hnána do fáze deprese. Hospodářství se ocitá na dně svých aktivit, problémem je vysoká nezaměstnanost, stagnuje spotřeba i investiční aktivity. Všichni odkládají nákupy na dobu, kdy ceny klesnou ještě níž. Nízká cenová hladina nakonec část spotřebitelů donutí z důvodu racionálního chování opět pomalu nakupovat, pomalu tedy stoupá zaměstnanost, ekonomika se odráží ode dna a nastupuje nová perioda – další fáze expanze.¹³

Existují různé teorie, proč k hospodářským cyklům dochází. Zhruba je možné rozdělit tyto teorie na monetární a reálné, přičemž tyto různé teorie o příčinách hospodářského cyklu se vzájemně nevylučují. Monetární příčiny vidíme ve změnách peněžní zásoby, které vytvářejí v ekonomice tzv. poptávkové šoky, naproti tomu reálné příčiny jsou reálnými silami, jako jsou příkladně inovační vlny. Střídání investičních a dezinvestičních vln, které jsou akcentovány investorským optimismem nebo pesimismem způsobuje skutečnost, že ekonomika se nevyvíjí rovnoměrně.

Tyto impulsy, včetně spekuláčních bublin, způsobují relativně předvídatelné cyklické střídání expanzí a recesí.¹⁴ A pokud je možné cyklické střídání alespoň částečně předvídat, mohou se „vlády pokusit uskutečňovat takové změny hospodářské politiky, které budou napomáhat tlumení hospodářských cyklů.“¹⁵

¹³ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

¹⁴ HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.

¹⁵ STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.

„Němčině, vlády nebyly v této prognostické činnosti příliš úspěšné, resp. údaje nasvědčující budoucímu vývoji nejsou nikdy natolik jednoznačné, aby umožňovaly vytvoření politického konsensu předtím, než se recese skutečně dostaví.“¹⁶

Hospodářské cykly dělíme v závislosti na délce jejich trvání (odvíjí se od konce periody k dalšímu zopakování) na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Ty krátkodobé, též Kitchinovy, trvají zpravidla max. čtyřicet měsíců a jsou způsobeny často pouze výkyvy v zásobách na trhu. Střednědobé, též Juglarovy, trvající přibližně osm až deset let, jsou zpravidla závislé na obnově fixního kapitálu, na zvýšeném opotřebení, či zvýšeném investování do výrobních prostředků. Nejdelší hospodářské cykly, též Schumpeterovy, nebo Kondratěvovy, trvající dvacet až padesát let, jsou způsobovány převratnými objevy, ale i politickými milníky, jakými jsou například války.

Jak již název napovídá, nejdelšími hospodářskými cykly se zabýval Josef Alois Schumpeter, akademický ekonom a politolog, též rakouský ministr financí, který v roce 1932 napsal dvojsvazkovou knihu s názvem Hospodářské cykly. Schumpeter přišel s myšlenkou, že významná a převratná inovace způsobuje tzv. **tvořivou destrukci**. Tvořivá destrukce je vytvořena zavedením nového, převratného objevu. Tím je narušena stabilita původního, zaběhnutého, hospodářského systému, dochází ke změnám struktury trhu zboží i práce. Rovnováha a klid ve společnosti jsou narušeny, lidé mohou přicházet o práci, podniky jsou zasaženy krizí.

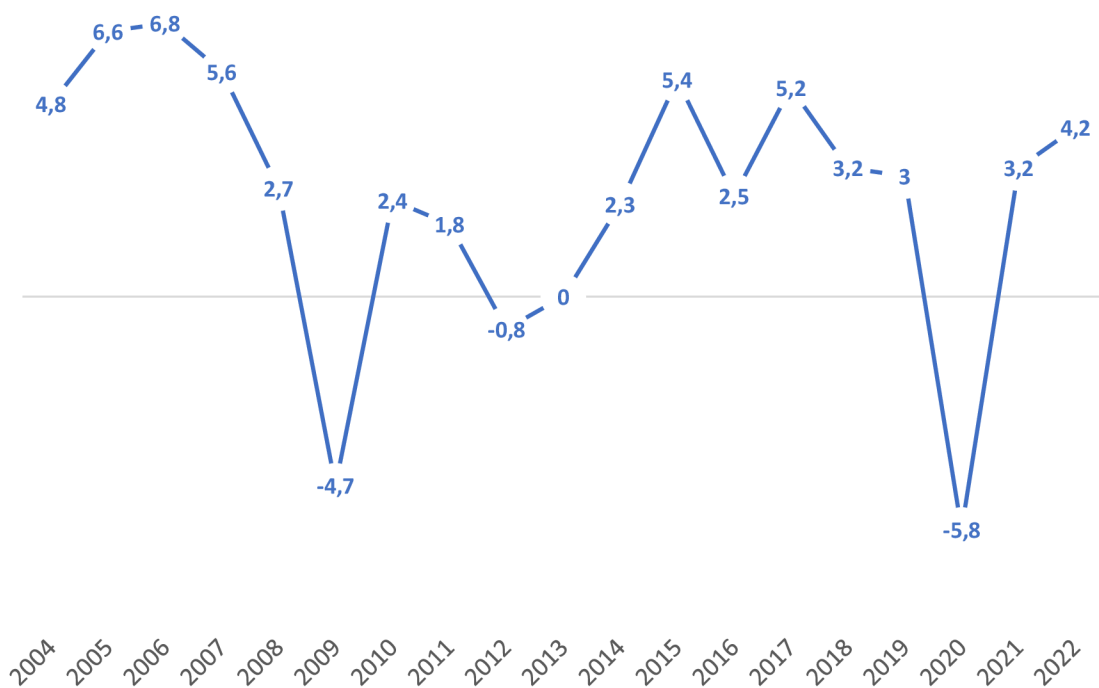
Na tuto negativní hospodářskou situaci je však navázána pozvolná progresa až do fáze obnovy a dalšího, zpravidla ještě většího ekonomického růstu. Vrchol tohoto ekonomického růstu je zpravidla střídán další inovací, celá perioda, lépe hospodářský cyklus, je tak v dlouhodobém horizontu opět zopakován.¹⁷

¹⁶ STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.

¹⁷ *Cepin.cz. Joseph Alois Schumpeter - teorie podnikatele a hospodářského cyklu*. [online]. [cit. 5.3.2022]. Dostupné z: <https://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=143>

Na této straně uvádím grafické znázornění vývoje tempa růstu hrubého domácího produktu, dále jen HDP, od vstupu ČR do EU v roce 2004 do roku 2020, prediktivně do roku 2022. Pokles HDP, který je z grafu patrný, je v příčinné souvislosti s hospodářskými cykly v České republice. V letech 2009, v roce 2012 i v roce 2020 se naše země nacházela ve fázi recese, pouze s odlišnou příčinou vzniku.

Graf č. 1 Vývoj tempa růstu HDP od vstupu ČR do EU v roce 2004 do roku 2020, prediktivně do roku 2022

Vlastní zpracování 25.11.2021 podle:
 pro údaje roku 2004-2020; Czso.cz. *Hlavní makroekonomické ukazatele*. [online]. [cit. 25.11.2021].
 Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
 pro údaje roku 2021-2022; Mfcr.cz. *Vládní návrh zákona o státním rozpočtu*. [online]. [cit. 25.11.2021]. Dostupné z: www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021/vladni-navrh-zakona-o-statnim-rozpoctu-c-43195

Tabulka s přehledem údajů z grafu č.1 uvedena v příloze.

2.1 Působení pandemie COVID-19 na hospodářský cyklus

Roky 2020 i 2021 byly pro českou ekonomiku z důvodu celosvětové pandemie COVID-19, a tedy následně i kvůli vládním opatřením k zamezení masivního šíření tohoto viru, nejhoršími v historii. HDP v roce 2020 kleslo o 5,8 %, v roce 2021 je predikován růst jen ve výši cca 2,9 - 3%. Stále jsme tedy hluboce pod úrovní roku 2019. Rok 2020 byl z hlediska poklesu HDP dokonce horší než rok 2009, kdy probíhala celosvětová ekonomická krize.

Domnívám se, že pandemie COVID-19 zastihla Českou republiku z hlediska hospodářského cyklu ve fázi již delší dobu probíhajícího, ale zároveň i pomalu končícího, vrcholu. A ačkoliv se dal, podle výše uvedené teorie popsaného ekonomického koloběhu, předpokládat pozvolný nástup kontrakce neboli recese, naše vláda se nesnažila vytvářet rezervní polštář v době konjunktury, aby se lépe vypořádala s horšími časy, které by nakonec dříve nebo později přišly.

Pandemie COVID-19 tuto šanci na přípravu ztlačila. Vysvětlením snad může být jen skutečnost, že na horší časy obecně nemyslí žádná z vlád, neboť k tomuto způsobu hospodaření je třeba velká odvaha čelit pravděpodobné ztrátě hlasů potenciálních voličů.

Dnešní ekonomická krize je také citelně závažnější než krize v letech 2008 a 2009, která vznikla pouze rozsáhlým poklesem poptávky. Z důvodu globálního přerušení mobility vzniká velký proinflační tlak – neboť pro cenotvorbu přestalo existovat přirozené konkurenční prostředí, prostředí nabídky i poptávky v oblasti tuzemského obchodu i v rámci obchodu mezinárodního. Recese tak bude hlubší a pravděpodobně, mnohem bolestnější a více devastující.¹⁸

¹⁸ Cnb.cz. *Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku*. [online],[cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Dopady-pandemie-COVID-19-na-svetovou-ekonomiku

Vzhledem k nejistotě a stěží plánovatelné budoucnosti s ohledem na stále se vracející pandemické vlny, lze jen velmi opatrně predikovat ono očekávané expanzivní odpíchnutí ode dna.¹⁹

Z důvodu pandemie COVID-19 se zvýšila zadluženost prakticky všech ekonomik v rámci Evropské unie, Česká republika do tohoto období však vstoupila s již několika lety neřešenou udržitelností veřejných financí. Významným strašákem ve střednědobém, a hlavně dlouhodobém výhledu je bezesporu uváženíhodné demografické složení populace.

V cyklicky příznivém vývoji ekonomiky i veřejných financí byly velkoryse navyšovány mandatorní výdaje, které nyní narostly o obrovské a neplánované výdaje na mírnění vládních proticovidových opatření. Aktuální mezinárodní srovnání pro Českou republiku, bohužel, nevyznívá nijak bezpečně. Zatím co ve většině evropských zemí dojde pravděpodobně během pěti let k postcovidovému dynamickému rozvoji ekonomiky, Českou republiku bude čekat období nepříznivé a pomalu ale jistě ztratí i svou konkurenční výhodu nízkého zadlužení.

Navzdory dostatečně negativnímu vlivu hospodářského cyklu na ekonomiku země z důvodu pandemie vláda prohloubila deficit veřejných financí o opatření, s koronavirovou nemocí nesouvisející. Těmi jsou zrušení superhrubé mzdy, zrušení daně z nabytí nemovitosti nebo zvyšování důchodů nad rámec valorizace určené zákonem.²⁰

Celý tento mnohamiliardový úbytek na straně veřejných příjmů, připojený k neplánovaným výdajům na podporu tíživých životních situací, ekonomiky a zaměstnanosti v období pandemie, bude v ozdravném procesu hospodářského cyklu ve fázi kontrakce, resp. recese, přirozeně velmi chybět.

¹⁹ *Cnb.cz. Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku.* [online].[cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Dopady-pandemie-COVID-19-na-svetovou-ekonomiku

²⁰ *Rozpocetvarada.cz: Střednědobý výhled českých veřejných financí v mezinárodním srovnání. Informační studie.* Květen 2021. [online].[cit. 18. 11. 2021]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2021/05/Informační-studie_Střednědobý-výhled-českých-VF-v-mezinárodním-srovnání_A.pdf

3 Státní rozpočet a jeho funkce

Každý stát je samostatně hospodařící ekonomickou jednotkou, která má své výdaje na úhradu nákladů spojených s fungující státní správou a s financováním klíčových investic. Na tyto výdaje potřebuje stát vyinkasovat potřebné množství peněz – veřejných příjmů, které, zejména ve formě daní a různých poplatků, získává od občanů, resp. domácností a firem. Příjmy a výdaji je tvořen obsah státního rozpočtu. Jedná se v podstatě o plán na hospodaření s veřejnými prostředky v období jednoho rozpočtového – kalendářního roku. Předkládá ho vláda Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky do procesu třech čtení a následně ke schválení. Odsouhlasený státní rozpočet je pak vydán ve formě původního (originálního) právního předpisu a zahrnut do sbírky zákonů České republiky.

V průběhu rozhodného období, o jehož rozpočtu je již rozhodnuto, se může stát mnoho neočekávatelných situací, například přírodní pohroma, nebo šíření virové nákazy, kterou nyní prožíváme. Tyto naléhavé případy, vyžadující provozní vícenáklady „ad hoc“ se samozřejmě zohledňují úpravou státního rozpočtu během konkrétního rozhodného období – daného rozpočtového roku.²¹ Poslaneckou sněmovnou by tedy mělo být možné prosadit návrhy na dodatečné výdaje, jsou-li shledány jako opodstatněné a nevyhnutelné.

Skutečný odraz hospodaření v rozhodném období pak zrcadlí, vládou připravený, státní závěrečný účet, který může vykázat přirozeně horší nebo lepší výsledek, než byl nastíněn v predikci, resp. ve státním rozpočtu, schváleném jako plán pro budoucí rozpočtový rok.²² Pokud jsou příjmy ve shodné výši jako výdaje, mluvíme o vyrovnaném rozpočtu. V opačném případě jde o rozpočet nevyrovnaný, který může mít dvojí podobu. Pokud příjmy převyšují výdaje, jde o rozpočet přebytkový, pokud výdaje převyšují příjmy, mluvíme o rozpočtu schodkovém neboli deficitním. Lze také hovořit o tzv. záporném saldu státního rozpočtu.

²¹ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

²² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

Přibližně do 30. let minulého století bylo v rámci zdravého hospodaření státu operováno s požadavkem na výhradně vyrovnaný rozpočet. Bylo nemyslitelné, aby se stát zadlužoval. Vlády měly pracovat se stejným rozpočtovým Omezením jako domácnosti nebo firmy. Až po tzv. Velké depresi, která počala krachem na newyorské burze dne 24. října 1929, se státním financím přisoudila též stabilizační funkce a vyrovnaný státní rozpočet se přestal úzkostlivě střežit ve jménu státních zásahů pro stimul k expanzi ekonomiky. Deficitní plánování v krátkodobém období však mělo vyřešit kompenzační přebytkové plánování v období dlouhodobém. Toto očekávání však nikdy nebylo zcela naplněno, neboť jednou vytvořené deficity se jen obtížně odstraňují. V posledních desetiletích se sice považuje vyrovnaný státní rozpočet za cíl a ctnost, realita jde spíše opačným směrem. Mnohými státy eurozóny je řešena jen vlastní míra tolerance dluhu, která se natolik obrušuje, že dnes v řadě těchto zemí hrozí dluhová krize a neudržitelnost veřejných financí.²³

Státní rozpočet má sám o sobě tři základní nezastupitelné funkce, mezi které je zahrnuta funkce alokační, redistribuční a stabilizační. Funkcí alokační rozumíme přerozdělování finančních prostředků do těch veřejných statků, které zajišťují efektivní chod státu (veřejné zdravotnictví, policie aj.) U funkce redistribuční se jedná o přerozdělování veřejných prostředků mezi obyvatele státu pro zmírnění sociálních nerovností. Jde o určitou veřejnou podporu, která je poskytována těm občanům země, kteří splní jasně daná kritéria chudoby a dále se jedná o tzv. transferové platby z titulu zdravotního a sociálního pojištění, což jsou důchody pro seniory, resp. pro příjemce starobního důchodu, pro invalidní důchodce, nezaměstnané, práce neschopné z důvodu nemoci, rodiče, které pečují o malé děti apod.

Smyslem takového pojištění, které vybírá stát, je snížení rizika, jemuž jsou jednotlivci vystaveni, a jeho přenesení na ty, kteří ho musí, v rámci fungování společnosti, přijmout. Funkce stabilizační pak znamená nastavení rozpočtu tak, aby byl, jak název funkce sám napovídá, vývoj ekonomiky státu stabilizovaný a předvídatelný.²⁴

²³JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.

²⁴STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.

3.1 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet

Není cílem mé práce vytvářet definiční manuál o státním rozpočtu, v teoretické rovině jsem ho tedy popsala jen velmi stručně s cílem vystihnout základní podstatu. Záměrem a jedním ze stěžejních úkolů této práce je však nastínit změny státního rozpočtu vlivem pandemie COVID-19, respektive změny v letech 2020 a jednoznačný vliv na roky 2021 a 2022. A je bezesporu jisté, že pandemie ovlivní z hlediska stavby státního rozpočtu i mnoho let následujících, ačkoliv už může být považována za dávno ukončenou. Obrovské deficity, které nemají v novodobé porevoluční historii obdoby, nám budou s velkou mírou pravděpodobnosti velkou přítěží i do budoucna.

3.1.1 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet pro rok 2020

Státní rozpočet pro rok 2020 byl schválen zákonem č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, a počítal s finálním schodkem hospodaření ve výši 40 mld. Kč. Z důvodu pandemických opatření a vládou postupně nastavených kompenzačních a podpůrných stabilizátorů byl výše uvedený rozpočet v průběhu roku 2020 třikrát novelizován. Jednalo se o zákony č. 129/2020Sb., č. 208/2020 Sb. a č. 323/2020 Sb., kterým se měnil zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020. Tyto tři novely postupně snížily očekávanou výši příjmů o 213,3 mld. Kč, u rozpočtu výdajů došlo k navýšení o 246,7 mld. Kč a rozpočtované saldo se prohloubilo o 460 mld. Kč.²⁵

První novela byla Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky schválena 24. března 2020. Pro její schválení předložilo Ministerstvo financí České republiky makroekonomickou predikci s odhadem poklesu ekonomiky o 5,1 % HDP namísto původně předpokládaného růstu ve výši 2,2 %. Plánovaný deficit se v důsledku schválení první novely zákona o státním rozpočtu prohloubil o 160 mld. Kč, z plánovaných 40 mld. na rovných 200 mld. Kč.²⁶

²⁵Nku.cz. *Stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020.* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/publikace-a-dokumenty/stanovisko-nku-k-navrhu-statniho-zaverecneho-uctu-cr-za-rok-2020-id12033/>

²⁶Nku.cz. *Stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020.* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/publikace-a-dokumenty/stanovisko-nku-k-navrhu-statniho-zaverecneho-uctu-cr-za-rok-2020-id12033/>

Další, druhá novela zákona o státním rozpočtu byla iniciována ministerstvem financí již o měsíc později, v dubnu 2020, neboť bylo třeba zohlednit novou makroekonomickou predikci, která očekávala pokles ekonomiky o 5,6 % HDP. Prognóza většího ekonomického propadu se odrazila na dalším snížení rozpočtu daňových příjmů o 60,1 mld. Kč a navýšení rozpočtu výdajů o téměř 40 mld. Kč. Celkový schodek státního rozpočtu se tedy v tuto dobu dostal již na 300 mld. Kč.²⁷

Návrh třetí novely státního rozpočtu byl schválen vládou v červnu 2020. Národní rozpočtová rada doporučila s tímto rozhodnutím vyčkat za prvé proto, že ještě nebylo v tomto měsíci zdaleka zřejmé, bude-li se Česká republika potýkat s další vlnou pandemie a také proto, aby bylo možné nahlédnout do vyhodnocení ekonomického vývoje za druhé čtvrtletí a do predikce druhé poloviny roku 2020. Původně bylo v návrhu třetí novely počítáno s bezúčelovým navýšením výdajů kapitoly 398 – Všeobecná pokladní správa o 136,6 mld. Kč. Při projednávání se však nakonec navýšené výdaje převedly jednotlivým kapitolám a do vládní rozpočtové rezervy bylo přesunuto nakonec „pouze“ 33,8 mld. Kč.

Bohužel došlo k tomu, že se v rámci třetí novely upravil státní rozpočet i o výdaje, které s pandemií COVID-19 vůbec nesouvisely, ba dokonce se jednalo ve většině případů o skutečnosti, které musela vláda vést v patrnosti již v době, kdy se schvaloval původní rozpočet pro rok 2020 na konci roku 2019. Měly být proto také řádně do tohoto rozpočtu zakomponovány. Pro příklad uvádím alespoň navýšení výdajů pro Ministerstvo zemědělství o 7 mld. Kč na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity v roce 2019, nebo navýšení výdajů pro Ministerstvo dopravy o 4 mld. Kč na opravy silnic druhé a třetí třídy.²⁸

²⁷Nku.cz. *Stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020.* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/publikace-a-dokumenty/stanovisko-nku-k-navrhu-statniho-zaverecneho-uctu-cr-za-rok-2020-id12033/>

²⁸Nku.cz. *Stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020.* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/publikace-a-dokumenty/stanovisko-nku-k-navrhu-statniho-zaverecneho-uctu-cr-za-rok-2020-id12033/>

Státní závěrečný účet za rozhodné období roku 2020 nakonec skončil (z důvodu překročení plánovaných příjmů a nedočerpání schválených výdajů) s deficitem 367,45 mld. Kč namísto půlbilionového schodku, se kterým původně vláda počítala. I přesto se stal rok 2020 historicky nejhorším z hlediska hospodaření České republiky. Dosud největší deficit, který vznikl v roce 2009 z důvodu dopadů světové ekonomické krize, byl překonán téměř dvojnásobně.²⁹

3.1.2 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet roku 2021

Státní rozpočet na rok 2021 byl Parlamentem České republiky schválen 18. prosince 2020 zákonem č. 600/2020, Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2021, a to se schodkem ve výši 320 mld. Kč. Po únorové novele, ke které došlo z důvodu opětovného a, bohužel, velmi výrazného zhoršení pandemického stavu, byl schválen deficit státního rozpočtu ve výši 500 mld. Kč.³⁰

Při schvalování státního rozpočtu na rok 2021 sehrála dominantní roli potřeba pokračovat v životně důležité podpoře a pomoci firmám a občanům. Jeho dramatická výše byla způsobena tím, že byl již druhý rok kombinován strukturální schodek, tvořený politickým rozhodnutím se schodkem cyklickým, tvořeným negativním výkyvem hospodářského cyklu, mezi které patřilo pozvolna přicházející zpomalování ekonomiky od roku 2019 i současná pandemie COVID-19. Deficit, který je od roku 2020 v několikanásobných číslech, než na které jsme byli zvyklí, je ale vyčíslen v krizi, tedy kdy jindy by měl stát sáhnout k zadlužení, než při mimořádné události, která nemá obdoby.³¹ Bohužel na onen „Keynesovský“ podpůrný krizový plán pro expanzivní ekonomiku, který znamená výrazný zásah státu do ekonomiky formou stimulačních opatření i za cenu většího zadlužení, nebylo naspořeno v minulosti, v dobách konjunktury.

²⁹*Nku.cz. Stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020.* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/publikace-a-dokumenty/stanovisko-nku-k-navrhu-statniho-zaverecneho-uctu-cr-za-rok-2020-id12033/>

³⁰*Ministerstvo financí – sekce veřejné rozpočty. Státní rozpočet 2021 v kostce. Kapesní příručka Ministerstva financí ČR.* [online]. Praha. 2021. ISBN 978-80-7586-046-0.

³¹*Projev ministryně financí ČR Aleny Schillerové při prvním čtení zákona o SR 2021.* [online]. [cit. 24. 11. 2021] Dostupné z: [youtube.com/watch?v=3lqP9Gbiy8](https://www.youtube.com/watch?v=3lqP9Gbiy8). Kanál ministerstva financí ČR

Na schodek státního rozpočtu v roce 2021 měla z důvodu pandemie vliv skutečnost, že se mnoho lidí, prakticky ze dne na den, stalo dočasnými klienty sociálního systému, bylo umožněno opakované vyplácení ošetřovného rodičům, jejichž dětem se zavřely školy stejně, jako v roce 2020. Pokračovalo se v již započatém vyplácení kompenzačních bonusů, bylo nastaveno mnoho dalších a dalších podpůrných opatření pro ty, jimž bylo bez přispění vlastní vůle znemožněno podnikání, docházení do zaměstnání, byla jim zúžena ekonomická činnost pod hranici ziskovosti. Tito lidé přestali mít možnost živit řádně své rodiny, umořovat své závazky, platit daně a být nezávislí na sociálním systému státu, do kterého dříve naopak přispívali.

Ministryně financí ČR, Alena Schillerová, určila zásadní priority státního rozpočtu na rok 2021, mezi které zařadila v době jeho schvalování hlavně fiskální expanzi a obezřetnost před předčasným „utahováním opasků“, které by mohlo způsobit opětovnou recesi a ještě hlubší propad ekonomiky.

Dále varovala před předčasným stažením fiskální pomoci a podpory. Chtěla nastavením státního rozpočtu na rok 2021 zajistit obnovu ekonomického růstu, zavést další protikrizová opatření, pozvolnou konsolidaci veřejných financí. Na základě dat z Eurostatu ve věci kondice českých veřejných financí a posouzení důvěryhodnosti ratingových společností si, dle ministryně financí, vedla Česká republika před schválením rozpočtu na rok 2021 stále dobře a mohli jsme si dovolit využít fiskální prostor, který byl vytvořen v minulých letech relativní rozpočtovou odpovědností.³²

³²*Projev ministryně financí ČR Aleny Schillerové při prvním čtení zákona o SR 2021.* [online].[cit. 24. 11. 2021]Dostupné z:[youtube.com/watch?v=3lqP9Gbiy8](https://www.youtube.com/watch?v=3lqP9Gbiy8). Kanál Ministerstva financí ČR

3.1.3 Vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet roku 2022

Návrh státního rozpočtu na rok 2022, který schválila vláda premiéra Andreje Babiše dne 20. října 2021, operuje se schodkem ve výši 376,6 mld. Kč. V době zpracování mé bakalářské práce došlo na politické scéně v říjnu 2021 k řádným volbám do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.

Došlo k přeskupení vládnoucích politických sil, většinu v poslanecké sněmovně v těchto volbách získala „koalice koalic“ – seskupení SPOLU (ODS, TOP09 a KDU-ČSL) a seskupení Piráti a Starostové, kteří podepsali koaliční smlouvu v čele s Petrem Fialou z ODS, který byl jmenován prezidentem republiky do funkce předsedy vlády České republiky. Návrh státního rozpočtu bude proto k projednání přijímán poslaneckou sněmovnou v novém povolebním složení a již dnes se vítězné vládní strany nechávají slyšet, že návrh je nutné přepracovat a situace bude řešena tzv. rozpočtovým provizoriem.

Rozpočtové provizorium můžeme chápat jako přechodné období do schválení nového státního rozpočtu na nadcházející rok, které je v prodlení a jehož navržené podoby dosud nezískaly žádoucí podporu poslanecké sněmovny. V období rozpočtového provizoria hospodaří stát na výdajové straně každý měsíc maximálně s jednou dvanáctinou rozpočtu minulého roku. Jedná se o výjimečný legislativní stav, ve kterém je třeba co nejodpovědněji mírnit negativní dopady z tohoto stavu vyplývající.

Je nesnadné komentovat vliv pandemie COVID-19 na státní rozpočet roku 2022, pokud je z hlediska relevantních údajů stále celý návrh rozpočtu v otaznících a je zřejmé, že se delší dobu ocitne Česká republika z hlediska nového rozpočtu v legislativní nejistotě. Pro východisko této bezprecedentní doby pandemie máme k dispozici také Rozpočtovou strategii sektoru veřejných institucí České republiky na léta 2021 až 2023, vydanou v dubnu 2020, která odráží celosvětová řešení koronavirové pandemie a vznikající hlubokou recesi. Při zpracování tohoto dokumentu bralo Ministerstvo financí v potaz metodické postupy, které diskutovalo s Národní rozpočtovou radou. Alfou a omegou této strategie je klíčová prognóza makroekonomického vývoje, která však pro rok 2022 predikuje celkové záporné saldo státního rozpočtu ve výši 247 mld Kč. Z této prognózy, která spatřila „světlo světa“ v dubnu 2020 je však zřejmé, jak odlišná je

pro rok 2022 zatím realita od plánu Strategie. Můžeme se tedy domnívat, že ani pro rok 2023 nebude predikce bernou mincí pro stanovení závěru pravděpodobného stavu budoucích rozpočtů.³³

Další, novější, střednědobý výhled do roku 2023 až 2024 pak máme k dispozici z doby schválení vládního návrhu státního rozpočtu na rok 2022. Tuto povinnost vládě ukládá Zákon o rozpočtových pravidlech č. 218/2000 Sb. Vláda tento střednědobý výhled předkládá Poslanecké sněmovně jako přehled klíčových aspektů budoucího vývoje v oblasti fiskální politiky.

Výše uvedený výhled opět připomíná, že pandemie koronaviru, přijatá protiepidemická opatření a jejich doprovodné efekty v roce 2020 způsobily dramatický pokles české i světové ekonomiky a po dosažení vrcholu hospodářského cyklu v roce 2019 se česká ekonomika propadla do hluboké recese.³⁴

Toto nepříznivé období by se však díky hospodářskému oživení mělo ještě letos uzavřít a posléze konečně opět dosahovat kladných hodnot. Budoucí vývoj je však stále stavěn na rizikových základech, kdy tím hlavním rizikem je přirozeně stále vývoj epidemické situace. Střednědobý výhled vychází z předpokladu, že již nebude nutné nařizovat výrazná protiepidemická opatření, která se uplatňovala v první polovině roku 2020 a 2021, tj. zavírání obchodů, tlumení ekonomických činností, omezení sociálního života. Díky pokračujícímu růstu očkovaných obyvatel vakcínou proti nemoci COVID-19 a zvýšenému počtu těch, kteří si již onemocněním prošli, by nemusel být pozvolný konec pandemie nedosažitelný. S rizikem, které představuje vznik a šíření nových mutací koronaviru, které mohou být rezistentní proti schváleným vakcínám, je však nutné nadále počítat. Pro hospodářský růst malé otevřené ekonomiky, kterou Česká republika bezesporu je, zůstává stěžejní také ekonomický vývoj u obchodních partnerů v Evropské unii.³⁵

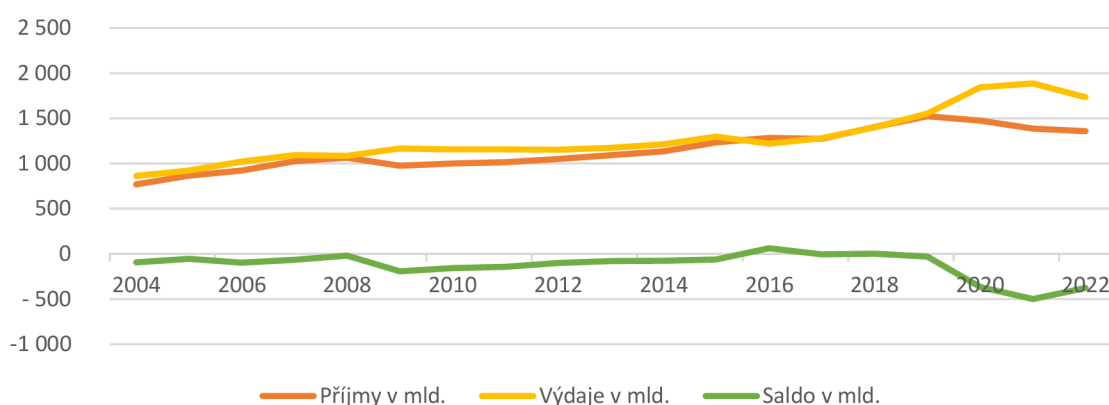
³³ *Mfcr.cz. Rozpočtová strategie sektoru veřejných institucí České republiky na léta 2021 až 2023.* [online]. [cit. 25.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/RozpocetovaStrategie>. ISSN 2570-575X

³⁴ *Mfcr.cz. Střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2023 a 2024.* [online]. [cit 25.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>

³⁵ *Mfcr.cz. Střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2023 a 2024.* [online]. [cit 25.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>

Alternativní scénář ve střednědobém výhledu samozřejmě uvažuje zhoršení epidemické situace na území České republiky v první polovině roku 2022 stejně, jako tomu bylo v první polovině roku 2021. Vzhledem k většímu podílu proočkované populace by však měly být negativní dopady pandemie a dopady vládních opatření na podporu ekonomiky méně bolestné.³⁶

Graf č. 2 Vývoj úhrnu příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu od vstupu do Evropské unie v roce 2004 do roku 2020, prediktivně do roku 2022

vlastní zpracování 25.11.2021 podle:

Mfcr.cz. Státní rozpočet 2021 v kostce. Ministerstvo financí. Praha. 2021. [online]. [cit. 25.11.2021] ISBN 978-80-7586-046-0. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/rozpocet-v-kostce>

Tabulka s přehledem údajů z grafu č.2 uvedena v příloze.

4 Veřejné příjmy

Veřejné příjmy České republiky, resp. příjmy státního rozpočtu jsou finanční prostředky určené pro krytí veřejných výdajů. Zdravé a stabilní zdroje veřejných příjmů jsou jedním z pilířů hospodářské soustavy a jejich zajišťování a účelné vynakládání ve veřejném zájmu je nosným úkolem rozpočtové politiky. Z největší části jsou veřejné příjmy tvořeny daněmi, platbami pojistného na sociální zabezpečení a příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti, dále nedaňovými příjmy včetně příjmů kapitálových. Součástí veřejných příjmů jsou také peněžní prostředky, které nám ze svého rozpočtu poskytuje Evropská unie, tj. zejména

prostředky poskytnuté Evropskou unií z Evropských strukturálních a investičních fondů, z Evropského zemědělského a záručního fondu a z Nástroje na podporu oživení a odolnosti. A konečně jsou součástí veřejných příjmů také prostředky z finančních mechanismů Evropského hospodářského prostoru a Norska, které jsou České republice poskytovány na základě mezinárodních smluv. Těmito finančními prostředky je podporována vzájemná spolupráce zemí EHP a snižování ekonomických a sociálních rozdílů v Evropském hospodářském prostoru.³⁷

4.1 Skladba veřejných příjmů ČR

Příjmy veřejných rozpočtů členíme podle mnohých hledisek. Zásadní rozlišení příjmů je však v parametru návratnosti. Příjmy tedy dělíme primárně na nenávratné a návratné. Většina veřejných příjmů spadá do kategorie příjmů nenávratných. Ty plynou do veřejného rozpočtu od občanů země v roli daňových poplatníků, podniků a z jiných článků rozpočtové soustavy. Typickými nenávratnými veřejnými příjmy jsou tedy příjmy daňové, dále dávky, uživatelské poplatky za využívání veřejných statků, příjmy z pronájmu či prodeje veřejného majetku. Návratné příjmy pak čerpá stát vždy na vyrovnání deficitů státních rozpočtů. Jsou tedy do rozpočtu rozmělněny na dobu určitou, jedná se prakticky o půjčky, kterými stát kryje své výdaje, pokud nemohl čerpat z rezerv. Jedná se o prostředky získané z emise cenných papírů, příkladně z emise střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů. Jedná se o obligace nejčastěji využívané na krytí plánovaných investic. Příjmem veřejného rozpočtu může být ale i krátkodobý úvěr ke krytí krátkodobého schodku státního rozpočtu během rozhodného období.

Kromě dělení veřejných příjmů na nenávratné a návratné nás může zajímat také dělení veřejných příjmů na obligatorní a fakultativní – tedy z hlediska závaznosti. Mezi typicky obligatorní příjem, tedy povinný ze zákona, řadíme daně. Příjmy fakultativní pak příjmy plynoucí z rozhodnutí příslušného orgánu veřejné správy. Fakultativní charakter mají tedy příkladně místní poplatky, o nichž si rozhoduje sama obec.³⁸

³⁷ Mfcr.cz. *Důvodová zpráva k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2022*. [online]. [cit. 24.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>

³⁸ PEKOVÁ, J., JETMAR, M., TOTH, P. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-209-4.

Nesmíme zapomenout i na dělení veřejných příjmů z hlediska plánovatelnosti. Ty plánovatelné jsou každoročně rozhodující pro kvalitně sestavený státní rozpočet. S nahodilými příjmy je nemožné dlouhodobě počítat v rámci krytí veřejných výdajů. Jsou jakýmsi „bonusem“ navíc, který může být vložen do rezervy, nebo uplatněn k pokrytí neplánovaných výdajů bez nutnosti čerpání půjček.³⁹

Bezesporu největší část veřejných příjmů zaujímají daně. Daň je obligatorní, nenávratná, zpravidla pravidelně se opakující platba veřejných příjmů, za níž není možné nárokovat plnění s ekvivalentní protihodnotou. *„Tvoří prakticky nezbytný základ jakékoliv formy organizování lidské společnosti. Již v Bibli najdeme odkaz na to, že jedna desetina (desátek) úrody musí být vydělena pro účely přerozdělování a pro církev. Ve středověku existovala forma naturálního zdanění, kdy rolníci museli určitou část týdne odpracovat na majetku místní šlechty. Daně nebyly tedy v této době monetizovány (zpeněženy). Lidé byli místo toho nuceni se vzdát části svého času.“*⁴⁰

Daň je možné vybírat pouze na základě daňového zákona, který pevně a taxativně určuje subjekt daně a vymezuje okruh předmětu daně. Subjektem daně je plátce daně, resp. poplatník, tj. ten, na kterého účinek povinnosti hradit daň doléhá. Výběr daní a jejich správu má na starost správce daně, který je státem a opět ze zákona k tomu úkonu pověřen, příkladně finanční úřady, orgány územní samosprávy a takové fyzické nebo právnické osoby, na které byl výkon veřejného práva delegován.⁴¹ Daň je výhradně peněžním plněním, hradit daň nepeněžní formou není přípustné.

Smysl odvodu daní je z hlediska veřejných příjmů zřejmý, její uvalení na předmět daně však musí být pro stát efektivní. Arthur Laffer, americký ekonom, nar. 14. srpna 1940, obohatil ekonomický svět konceptem, který ilustruje vztah mezi sazbou daně a příjmem z daní. Laffer ve své teorii vysvětluje, že po překročení určité míry zdanění přestává příjem z daní růst. Přímá úměrnost tedy neplatí vždy.

³⁹ PEKOVÁ, J., JETMAR, M., TOTH, P. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. . ISBN 978-80-7598-209-4.

⁴⁰ STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.

⁴¹ PEKOVÁ, J., JETMAR, M., TOTH, P. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. . ISBN 978-80-7598-209-4.

Obrázek č. 2 Obecné schéma příjmů veřejného rozpočtu

Nenávratné -	vlastní -	daňové -	svěřené daně	- běžné
			sdílené daně	- běžné
			místní daně	- běžné
			správní poplatky	- běžné
		nedaňové -	z majetku	- běžné
			z podnikání	- kapitál.
			úroky, dividendy	- běžné
			uživatelské poplatky	- běžné
		ostatní		
	dotace -	účelové		- běžné i kapitálové
		neúčelové		- běžné i kapitálové
Návratné -	úvěr, půjčky z emise cenných papírů			
Plánovatelné				
Neplánovatelné – nahodilé				

vlastní zpracování údajů z uvedeného zdroje, str. 442, schéma 3.8., 25.11.2021, podle:
PEKOVÁ, J., JETMAR, M., TOTH, P. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer
ČR, 2019. . ISBN 978-80-7598-209-4.

Daň by měla být pro poplatníka daně co nejméně nákladná a zároveň co nejučelnější a logická. Adam Smith, skotský ekonom a filosof, ve své knize „Bohatství národů“, v publikaci z druhé poloviny 18. století, zmiňuje o daních a systémovosti jejich výběru zajímavý názor, že: „Každá daň by měla být promyšlena a propracována tak, aby obyvatelé platili co nejméně nad to, kolik ⁴²

⁴²SMITH, Adam. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Přeložil Vladimír IRGL, přeložil Alena JINDROVÁ, přeložil Josef PYTELKA, přeložil Sergej TRYML. Praha: Liberální institut, 2016. ISBN 978-80-86389-60-8.

ona daň skutečně přináší do státní pokladny.“ „Vybírání daně může vyžadovat velký počet úředníků, jejichž platy stráví největší část výnosu daně.“ „Neuváženě uložená daň vyvolá velké pokušení šidit státní pokladnu.“ „Daně by měly být co nejrovnější, co nejurčitější, co nejpohodlnější pro poplatníky jak co do času placení, tak co do jeho způsobu, a co nejméně tíživé pro obyvatelstvo v poměru k příjmu, který vynášejí panovníkovi.“⁴³

Na grafu č. 3 je znázorněna struktura příjmů státního rozpočtu roku 2019, tedy v roce před pandemií COVID-19. Pro porovnání je uveden na následující straně graf č. 4 se strukturou příjmů státního rozpočtu v pandemickém roce 2021.

Graf č. 3 Struktura příjmů státního rozpočtu roku 2019, v mld.

Vlastní zpracování 5.3.2022 podle:

Mfcr.cz. *Státní rozpočet 2019 v kostce*. [online]. [cit. 5.3.2022]. Dostupné z:

https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Informacni-letak_2019_Statni-rozpocet-v-kostce_v1.pdf

⁴³SMITH, Adam. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Přeložil Vladimír IRGL, přeložil Alena JINDROVÁ, přeložil Josef PYTELKA, přeložil Sergej TRYML. Praha: Liberální institut, 2016. ISBN 978-80-86389-60-8.

Graf č. 4 Struktura příjmů státního rozpočtu roku 2021, v mld.

Vlastní zpracování 5.3.2022 podle:

Mfcr.cz. Státní rozpočet 2021 v kostce.[online].[cit.5.3.2022].Dostupné z:

https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Informacni-letak_2021_Statni-rozpocet-v-kostce_v1.pdf

5 Vládní opatření na zmírnění dopadů pandemie COVID-19

Vláda, s cílem podpořit všechna odvětví ekonomiky, která byla postižena důsledky epidemie koronaviru a příslušných protiepidemických opatření, přijala řadu nástrojů ke zmírnění následků v oblasti výpadků příjmů podniků, živnostníků a zaměstnanců, ztráty solventnosti zaměstnavatelů i zajištění základních životních potřeb občanů. Pod záštitou příslušných resortů vláda vypsala velké množství podpůrných a dotačních programů, o jejichž existenci se mohli všichni žadatelé informovat na internetových stránkách jednotlivých ministerstev a dále z obrazových, hlasových i tištěných médií.

V počátcích pandemie byl veřejností i politickou opozicí kladen velký důraz na okamžitou, rychlou a přímou podporu ve formě výplaty jednorázových příspěvků za účelem částečného dorovnání výpadku příjmů. Základním kritériem byla rychlá účinnost, realizovatelná pouze plošným, prakticky nepodmíněným vyplácením, jen na základě jednoduchého čestného prohlášení o ztrátě příjmů a o nemožnosti vykonávat svou ekonomickou činnost. Tato plošnost byla však mnohdy vykoupena chybovostí v efektivním zacílení finanční pomoci tam, kde jí bylo skutečně třeba. Následovala však také velmi funkční opatření ve formě prominutí povinných pojistných plateb zdravotním pojišťovnám a správám sociálního zabezpečení, odložení plateb daňových povinností, benevolentního přístupu finanční správy k posuzování splátkových kalendářů, úvěrového

moratoria apod. Prakticky všechny vlády evropských zemí i dalších států postupovaly při volbě a realizaci podpůrných opatření k mírnění dopadů koronavirové pandemie víceméně identicky, pouze s ohledem na hospodářskou úroveň dané země, tedy na možnostech, jak velkoryse mohly s dorovnáním výpadků zdrojů příjmů jednotlivé ekonomiky pomoci. Při hodnocení účinnosti všech dotačních programů je nutné si uvědomit, že stát je povinen ve smyslu ústavního pořádku zajistit svým občanům bezpečí bez rozdílu a eliminovat újmu na zdraví, tedy dost dobře nemohl ponechat průběh pandemie bez restrikcí a omezení a ponechat tak maximální svobodu a osobní odpovědnost každému jednotlivci.

Není však v silách žádného státu, aby plně vyrovnával příjmové výpadky, které z důvodu plnění své ústavní povinnosti, tedy zajišťováním bezpečnosti pro celou společnost, způsobil. Zajištění bezplatné zdravotní péče, ochranných pomůcek a v rámci možností také bezpečného, vážných infekcí prostého, životního prostředí je benefitem, kterým bychom neměli pohrdat, je projevem vyspělé kulturní společnosti, který ve všech zemích světa standardem rozhodně není.

5.1 Programy přímé podpory

Programy přímé podpory znamenají přímé vyplácení peněžní dávky z veřejných rozpočtů na základě určitých, předem stanovených kritérií. Přímá podpora byla v covidové pandemii cílena na živnostníky, podniky, zaměstnavatele, zaměstnance, kteří přišli o práci, zaměstnance při ošetřování člena rodiny z důvodu uzavírání škol. V počátcích byla kritéria pro úspěšné posouzení žádosti velmi benevolentní, vágní, s ohledem na rychlost účinku. Později se parametry upřesnily, byly určeny skutečně zasažené ekonomické činnosti, nebo činnosti výhradně navázané na činnosti přímo zasažené. Řada programů vznikla v počátcích pandemie a do dalších pandemických vln se nepřelila.

S ohledem na stále se měnící podmínky specifikují jak aktuální opatření na podporu ekonomiky dle informací poskytnuté vládou ze dne 29. 11. 2021 na internetových stránkách Vlády České republiky, tak i opatření, která platila v různých pandemických obdobích během uplynulých dvou let.

5.1.1 Přímá podpora osob samostatně výdělečně činných

Na pomoc osobám samostatně výdělečně činným, mezi které jsou řazeni typicky živnostníci, samostatní zemědělci, autoři, nebo umělci, znalci, tlumočníci, lékaři, daňoví poradci apod., zařadilo Ministerstvo financí ČR výplatu tzv. kompenzačního bonusu, přímou platbu upravenou již několika zákony v návaznosti na pořadí bonusových období. Kompenzační bonus byl vyplácen ve výši Kč 500,-- za každý den, kdy byla omezena svoboda podnikání vinou vládních nařízení proti šíření viru. Tzv. bonusová období byla započata dnem 12. 3. 2020. V posledním bonusovém období, resp. od 22. listopadu 2021 do konce ledna 2022 byla výše kompenzačního bonusu již ve výši Kč 1 000,--. Částka Kč 500,-- byla ponechána těm, kteří nemohli vykonávat svou ekonomickou činnost nikoliv z důvodu omezení podnikání vládní restrikcí, nýbrž povinnou karanténou či izolací.

Kompenzační bonus mohl od začátku obdržet i společník společnosti s ručením omezeným, spolupracující osoba i student, připravující se soustavně na budoucí povolání do 26. let, důchodci pobírající všechny dávky důchodů i matky, či otcové čerpající peněžitou pomoc v mateřství, vykonávají-li zároveň samostatnou výdělečnou činnost. Živnostník, který pracoval při své živnosti ještě jako zaměstnanec a vykonával tak činnost, v jejímž důsledku byl účasten nemocenského pojištění, neměl na kompenzační bonus v prvním jarním bonusovém období roku 2020 nárok, stejně tak jako zaměstnanci pracující na dohody o provedení práce, či na dohody o pracovní činnosti. Od těchto kritérií, neumožňujících čerpat kompenzační bonus, se však později ustoupilo. V první fázi výplat nebyly vůbec stanoveny ekonomické činnosti, kterých se vládní protipandemické omezení týkalo, bonus byl tak vyplácen každému, kdo prohlásil formou čestného prohlášení, že byla jeho ekonomická činnost vinou krizových opatření částečně či zcela utlumena. U částečného utlumení byl využíván neurčitý právní pojem „nad míru obvyklou“, což vedlo v mnoha případech k plýtvání penězi z veřejných zdrojů. Kompenzační bonus byl tak mnohdy vyplácen těm, kteří pokles příjmů téměř nezaznamenali, nebo jen odložili fakturaci na pozdější dobu, ačkoliv svou ekonomickou činnost vykonávali beze změn.

V podzimní vlně pandemie roku 2020 již byl vládou vydán seznam ekonomických činností, které byly skutečně restrikcemi omezeny a veřejné zdroje

tak mohly být lépe, efektivně a účinně zacíleny do potřebných rukou. I přesto bylo, vzhledem k důrazu na nadstandardní rychlost čerpání kompenzačních bonusů, velmi obtížné určit oprávněnost žádostí. V současné době probíhají celostátní kontrolní akce, ve kterých si finanční správa klade za cíl zpětné prověření oprávněnosti žádostí o výplatu kompenzačních bonusů, neboť v rámci tlaku na rychlost nebyly vždy vytvořeny dostatečné podmínky pro správné uvážení a odstranění pochybností.

5.1.2 Přímá podpora zaměstnancům a zaměstnavatelům

Kromě kompenzačního bonusu pro tzv. „čisté dohodáře“, což jsou zaměstnanci, pracující výhradně na základě dohod o provedení práce či činnosti, a to ve výši Kč 500,-- za každý den, kdy jejich zaměstnavatelé nemohli provozovat ekonomickou činnost, se přímá podpora zaměstnancům provazuje s přímou podporou zaměstnavatelům. Zaměstnavatelé mohli, v programech nazvaných Antivirus, uplatnit své nároky na čerpání kompenzace nákladů na zaměstnance, kterým nemohli vyplácet mzdy z důvodu poklesu příjmů. Ti, co prokázali uzavření či omezení provozu, měli nárok na zastropovanou dotaci 60, 80, resp. 100% z vyplacené mzdy včetně odvodů zdravotního a sociálního pojištění, a to podle rozlišení programů Antivirus na A, A Plus nebo B. Tyto odlišnosti byly dány tím, zda-li byl podnik celkově uzavřen, v karanténě, v částečně omezeném provozu, či byl podnik nucen poslat svého zaměstnance domů na překážku v práci. Maximální měsíční dotace na jednoho zaměstnance mohla činit maximálně Kč 29 000,--, Kč 39 000,--, resp. Kč 50 000,--, opět v závislosti na rozlišení programu Antivirus.⁴⁴

V počáteční vlně pandemie byl v platnosti ještě tzv. Antivirus C, který se týkal podniků do 50 zaměstnanců a umožňoval zaměstnavatelům odpustit část sociálního pojištění, které jsou za zaměstnance povinni odvádět státu. Opuštěná výše pojistného činila 24,8 % z úhrnu příjmů jejich zaměstnanců.⁴⁵

⁴⁴ Covid.gov.cz:AntivirusA, APlus[online]. [cit. 5. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.covid.gov.cz/situace/kompenzace/antivirus-plus-nucene-omezeni-provozu-karanteny>

⁴⁵ Covid.gov.cz:AntivirusC[online]. [cit. 5. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.covid.gov.cz/situace/kompenzace/antivirus-c-promijeni-pojistneho-na-socialni-zabezpeceni-zamestnavatelum-do-50>

5.1.3 Přímá podpora rodičům

Rodiče byli konfrontováni především s nařízením vlády o uzavření školských zařízení, a to poprvé již 11. 3. 2020. Ať se jednalo o rodiče živnostníka, nebo rodiče zaměstnance, v obou případech byla nastavena možnost čerpat ošetřovné prakticky bez zvláštního dokazování důvodnosti. Jednalo se pouze o čestné prohlášení ve věci uzavření školského zařízení pro dítě mladšího deseti let, nebo nezaopatřeného dítěte účastnícího se školní docházky jako závislé na péči jiné osoby, dítěte staršího deseti let závislé na péči jiné osoby využívající služby denních, týdenních stacionářů a obdobných zařízení a dítěte, které se nemůže účastnit výuky z důvodu nařízení karantény v rodině. Podpůrčí doba trvala vždy po celou dobu běhu mimořádného opatření, kterým bylo uzavření škol, či stacionáře a trvání karantény. Výše ošetřovného činila 60% denního vyměřovacího základu a nevyžadovalo se k žádosti o čerpání ošetřovného potvrzení školy o uzavření. To bylo plně nahrazeno čestným prohlášením pojištěnce – rodiče.⁴⁶

Pro případ vážných individuálních neschopností hradit včas své závazky v návaznosti na vládní krizová opatření a pandemické vlivy byl a stále je připraven na pomoc tzv. program hmotné nouze, ve kterém se každá žádost posuzuje zvlášť bez nutnosti kompatibility s jiným předpřipraveným vládním programem na pomoc jednotlivcům v tíživé životní situaci.

5.1.4 Přímá podpora ostatní

Vyjma výše uvedených přímých podpor pro živnostníky, zaměstnavatele, zaměstnance a rodiče, resp. osoby ošetřující člena rodiny, připravilo Ministerstvo obchodu a průmyslu, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství i Ministerstvo kultury specifické podpory konkrétním ekonomickým a kulturním oblastem, které byly velmi vážně zasaženy vládními restrikcemi na zastavení šíření koronavirové pandemie. Ve stručnosti se jedná o program přímé dotační

⁴⁶*Vlada.cz: Podpora a úlevy pro podnikatele a zaměstnance*[online]. [cit. 5.12.2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/#zamestnanci>

podpory podnikatelům, kteří podnikají v oblasti nájmu a jejichž podnikání bylo a je omezeno vládními opatřeními. Dále se jedná o přímé podpory uměleckým profesím v oboru hudba, divadlo, tanec, výtvarné umění a literatura, fyzickým osobám vykonávajícím profese filmového štábu, tvůrčí filmové profese, provozovatelům kin a produkčním a distribučním společností.

Přímá podpora je určena rovněž pořadatelům živých kulturních akcí, které nebylo možné z epidemiologických důvodů pořádat, podnikatelům v oboru lázeňství, pořadatelům výstav, kongresů, cestovním kancelářím a podnikatelům v cestovním ruchu. Podpořit při výpadku příjmů se rozhodla vláda prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí také provozovatelům dětských skupin.⁴⁷

5.2 Programy nepřímé podpory

Nepřímá podpora státu, určena ke zmírnění následků pandemických opatření, byla naplánována a využita tak, aby byla schopna cíleně pomoci podnikům, podnikajícím fyzickým osobám i občanům jinou formou, než je výplata finančních prostředků z veřejných zdrojů ve formě široké škály, již zmiňovaných, dotačních podpor, či kompenzačních bonusů. Programy nepřímé podpory sloužili k úlevě od povinných plateb, k odložení splatností splátek úvěrů, odložení nepeněžních i peněžních povinností plátce daně, prominutí sankcí, poskytnutí záruk, odložení elektronické evidence tržeb, snížení daňových sazeb apod., přičemž většina z nich měla přímý dopad na výši veřejných příjmů v období pandemie. Níže uvádím jejich stručný výčet a specifikaci.

5.2.1 Liberace lhůty pro podání daňových přiznání

Tato podpora daňovým subjektům, kteří byli povinni podat v zákonné lhůtě přiznání k dani z příjmů fyzických a právnických osob, přiznání k dani silniční, přiznání k dani z přidané hodnoty a přiznání k dani z nemovitých věcí, byla určena s cílem, oprostít daňové subjekty, v době s existenciálními problémy spojenými

⁴⁷ *Vlada.cz: Aktuální opatření na podporu ekonomiky.* [online]. [cit. 3.2.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/>

s výpadky příjmů, o starost s dodržением zákonných lhůt pro podání přiznání. Tato podpora měla však i skrytý důvod, vstřícný nejen k poplatníkům daně. Šlo také ve velké míře o skutečnost, že finanční úřady pracovaly ve střídavém módu, zaměstnanci vyměřovacích oddělení byli rozděleni do dvou skupin a střídali se v kancelářích tak, aby nedošlo k plošné nárkazě všech referentů. Prvořadé bylo zachovat finanční správu funkční, byť v mimořádném provozu. Vzhledem k tomu, že finanční správa na úrovních územních pracovišť není připravena poskytnout referentům vyměřovacích oddělení práci v systému tzv. „homeoffice“, byla liberace zákonných lhůt jedinou možností, jak zajistit zákonné plnění povinností ze strany úředníků. Liberací lhůt bylo dosaženo rozprostření podaných přiznání do širšího časového pásma a tedy zajištění zpracovatelnosti všech podání i v omezeném provozu finančních úřadů.

Přitom nešlo o nic jiného, než že zákonná lhůta pro podání přiznání byla zachována dle příslušných zákonných ustanovení jednotlivých daní, jen se umožnilo daňovým poplatníkům podat přiznání opožděně, aniž by za nezákonné jednání hrozila sankce – tedy pokuta za pozdní podání. Administrativně však toto řešení nebylo šťastné, což vysvětlím blíže v kapitole 6.4.

5.2.2 Prominutí pokut za pozdní podání daňových přiznání

Pokutu za pozdní podání, nástroj určený k motivaci daňových poplatníků plnit si své povinnosti nepeněžní povahy řádně a včas, je řešena zákonem č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen daňový řád). Výše této sankce je zastropována a počítá se jako zákonem stanovené procento z vyčíslené daňové povinnosti, nebo vyčíslené daňové ztráty.

Ministryně financí, několikrát během pandemie, prostřednictvím Finančního zpravodaje, využila své pravomoci a vyhlásila rozhodnutím Ministerstva financí tzv. generální pardon. Tímto ustanovením rozhodla, kromě jiného, také o prominutí pokut za pozdní podání daňových přiznání a kontrolních hlášení. V situaci, kdy byli příkladně klíčoví zaměstnanci, jednatelé či účetní daňového subjektu z důvodu positivity v izolaci a nemohli zpracovat svým klientům daňové přiznání, měl daňový subjekt jistotu, že podá-li daňové přiznání opožděně v prodloužené liberační době, nebude mu finanční správa udělovat sankci. Toto

opatření bylo cíleno především na snížení stresové zátěže podnikatelům i občanům, kterým povinnost podávat přiznání plyne ze zákona. Toto podpůrné opatření mělo přímý vliv na snížení veřejných příjmů během pandemie COVID-19.

5.2.3 Prominutí úroků z prodlení a z posečkané částky

Prominutí úroků z prodlení a z posečkané částky bylo dalším individuálním institutem, které navazovalo na již vydané podpůrné programy, umožňující eliminovat negativní efekt spojený s pozdní úhradou daní a záloh. Úrok z prodlení úhrady daně a záloh na daň, který je předmětem tohoto prominutí, je formulován v § 252, daňového řádu, a je sankcí za prodlevu platby povinné daně a zálohy na daň, jejichž lhůty pro placení daně jsou stanoveny zákonem. Úrok z posečkané částky, formulován v §157 odst. 2, daňového řádu, je umírněnou sankcí za pozdní úhradu nedoplatku, který byl rozhodnutím správce daně rozložen na splátky, o které si daňový subjekt požádal. Ke dni žádosti o splátkový kalendář správce daně zastaví standardní zákonné úročení nedoplatku a po dobu běhu splátkového kalendáře je postupně umořovaný nedoplatek sankcionován sníženým úrokem z posečkané částky.⁴⁸

O prominutí úroků z prodlení a z posečkané částky bylo rozhodnuto též několikaletými rozhodnutími Ministerstva financí v závislosti na počtu nouzových stavů a pandemických vln a ponechaná forma tzv. generálního pardonu zajišťovala, že k promíjení docházelo automaticky, bez iniciativy daňových subjektů. Ti nemuseli o naplnění tohoto podpůrného institutu žádat. Toto podpůrné opatření mělo přímý vliv na snížení veřejných příjmů během pandemie COVID-19.

5.2.4 Prominutí úhrady záloh daně

Záloha na daň je povinná platba, jejíž splatnost a systém výpočtu její výše se řídí příslušným daňovým zákonem. Záloha se u daně z příjmů vypočítá z výše daňové povinnosti za předcházející zdaňovací období a u daně silniční

⁴⁸*Pokyn GFŘ D-44. čj.18787/20/7700-10123, k promíjení úroku z prodlení, úroku z posečkané částky a pokuty za nepodání kontrolního hlášení. Speciální vydání. ÚZČ.1431. Koronavirus.předpisy ke zmírnění dopadů epidemie. Nakladatelství Sagit. Redakční uzávěrka 15.4.2021.*

z předpokládané výše daně v průběhu rozhodného zdaňovacího období. Záloha je, laicky vysvětleno, jakýmsi zajištěním daně, které se podáním přiznání vyúčtuje a výsledkem je přeplatek na dani, nebo daňový nedoplatek. Tento podpůrný institut má poněkud zavádějící název prominutí, ačkoliv se o prominutí v konečném důsledku nejedná. Správce daně pouze ve lhůtě pro platbu záloh nepožadoval její řádnou úhradu. Avšak při podání přiznání také nemohla být z logiky věci započítána při stanovení daně. To znamená, že daňový subjekt musel plnou výši daně uhradit v termínu podání přiznání a institutem prominutí záloh si na platbu daně jednoduše „nenašetřil“.

Benefitem, z tohoto podpůrného institutu vyplývajícím, byla pro daňový subjekt jen skutečnost, že neuhrazená záloha na daň v zákonem stanoveném termínu, jež je v běžných podmínkách správy daní úročena identickým způsobem jako neuhrazená daň, nebyla v případě nesplnění zákonné povinnosti sankcionována.

O tomto podpůrném institutu, stejně tak jako i o dalších tzv. generálních pardonech, opět rozhodovala v průběhu pandemie ministryně financí svým rozhodnutím, a to ve smyslu §260 odst. 1 písm. b), daňového řádu. Tento paragraf formuluje hromadná prominutí daně nebo příslušenství daně. Zde je zákonem ustanoveno, že ministr financí může na základě mimořádné události zcela nebo částečně k prominutí přistoupit.⁴⁹

5.2.5 Prominutí povinných plateb minimálních záloh na zdravotní a sociální pojištění

Velmi žádoucím a pozitivně kvitovaným podnikatelskou veřejností bylo vládní doplnění zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění a ustanovení zákona č. 136/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a důchodového pojištění v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020. Výstupem těchto doplnění bylo osvobození osob samostatně výdělečně činných od minimálních povinných záloh na zdravotní a sociální pojištění, a to

⁴⁹Zákon 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení §260

v období od března 2020 do srpna 2020, tedy na plných šest měsíců. Tyto neuhrazené platby byly při ročním proúčtování považovány za plně vyrovnané, měly tedy velký negativní dopad na snížení veřejných příjmů během koronavirové pandemie v roce 2020. Ohlas podnikatelské veřejnosti byl však bez výhrad pozitivní a toto opatření bylo považováno i odborníky z oblasti ekonomie za jedno z nejrozumnějších a velmi účinných podpůrných opatření.

5.2.6 Odložení elektronické evidence tržeb (EET)

Vzhledem k pandemii COVID-19 se Parlament České republiky usnesl na zákoně č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, ve kterém stanovil v §1 tohoto zákona, že „*subjekt evidence tržeb není povinen plnit povinnosti podle zákona upravujícího evidenci tržeb s výjimkou povinnosti zacházet s autentizačními údaji, certifikátem pro evidenci tržeb a blokem účtenek tak, aby předešel jejich zneužití, do dne ukončení nouzového stavu*“⁵⁰, který byl v průběhu pandemie několikrát opětovně schvalován, tedy i tento, výše uvedený normativní předpis, byl také postupně novelizován úpravou aktuálních časových období platnosti.

Tímto zákonem, který vláda prosadila v období pandemie, došlo k odložení spuštění třetí a čtvrté vlny elektronické evidence tržeb a přerušení povinnosti EET využívat u již spuštěných dvou vln podnikatelů. Po novele tohoto zákona je povinnost používat EET pro všechny zúčastněné odložena, prozatím, do 1. ledna 2023. Neevidování tržeb podnikatelů není v současné době sankcionováno.⁵¹

5.2.7 Liberace lhůty pro podání kontrolních hlášení

Stejným způsobem, jakým byla liberalizována lhůta pro podání daňových přiznání postupně tak, jak jejich lhůta pro podání během pandemie nastupovala, byla liberalizována i lhůta pro podání kontrolního hlášení, které je navázáno na

⁵⁰ Zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu

⁵¹ Vlada.cz: Aktuální opatření na podporu ekonomiky.[online].[cit.3.2.2022].Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/>

podání přiznání k dani z přidané hodnoty a zatěžuje tedy plátce DPH. Zákonná lhůta pro podání nebyla prodloužena, jen se pozdní podání, jehož nejzažší datum bylo pevně stanoveno vládním rozhodnutím, nezatěžovalo sankcí, resp. pokutou za pozdní podání podle daňového řádu.

5.2.8 Přívětivý přístup k posuzování žádostí o odložení daně a povolení úhrady daně ve splátkách

S tím, jak se prodlužovala koronavirová pandemie, byly vládními opatřeními i šířící se nemocí omezeny ekonomické aktivity, potýkalo se mnoho podnikatelů i občanů s nedostatkem finančních zdrojů a tedy i prostředků na zajištění svých životních potřeb a na vyrovnání svých daňových povinností. Východiskem pro řešení nedoplatku způsobem, který zajistí nevymáhání nedoplatku exekucí, je povolení odložení daně či úhrady daně a příslušenství daně ve splátkách.

Běžná procedura povolení splátkového kalendáře či odložení daně je poměrně administrativně složitou agendou, žádost je zpoplatněna správním poplatkem ve smyslu zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů a je striktně formulována v §156, daňového řádu a metodickým pokynem finanční správy. Žadatel se nesmí odůvodněním své žádosti odchýlit od taxativně vyčtených titulů oprávněnosti posečkání, dokazování své situace a opodstatnění nesolventnosti je obsáhlé a je položeno výhradně na bedrech žadatele. Pokud finanční správa shledá žádost neopodstatněnou, je ukončena zamítavým rozhodnutím s propadnutím správního poplatku.

V průběhu pandemie, ale také v současné době, kdy je ukončení protipandemických opatření pravděpodobně na dohled, je však finanční správa k výše uvedeným požadavkům na odložení splatnosti daně či posečkání velmi shovívavá a benevolentní. Poměrně velkoryse jsou finanční správou řešeny všechny žádosti jako oprávněné v případech, kdy žadatel ze své tíživé finanční situace viní koronavirovou pandemii ve smyslu příčiny své finanční nestability, a to bez dalšího běžného dokazování.

V návaznosti na prominutí správních poplatků, o kterém se zmiňuji v podkapitole 5.2.10. a také v návaznosti na institutu prominutí úroků z posečkané částky, viz. výše, je takové povolení splátkového kalendáře či povolení k odložení úhrady daně zcela bez vícenákladů na straně dlužníka.

5.2.9 Úvěrové moratorium

Na základě požadavku vlády v první vlně pandemie roku 2020 rozhodly banky o možnosti odkladu splátek svých klientů o tři nebo šest měsíců. Kromě toho byly banky připraveny zodpovědně řešit na zcela individuální bázi také problémy těch klientů, kteří vinou pandemie vykazovali problémy s likviditou i po skončení tohoto úvěrového moratoria. Při změnách situace na trhu Ministerstvo financí přislíbilo další komunikaci s bankami, ale i s neziskovým sektorem, která by vyústila do návrhu dalších nezbytných opatření.⁵²

5.2.10 Prominutí správních poplatků

Jak jsem se již zmínila v podkapitole o shovívavém přístupu finanční správy k žádostem daňových subjektů o posečkání úhrady daně, bylo součástí liberačního balíčku také prominutí správních poplatků. Došlo k prominutí správních poplatků za žádosti o navrácení lhůty v předešlý stav, za žádosti o prominutí úroku z prodlení nebo úroku z posečkané částky, o povolení posečkání úhrady daně, nebo rozložení její úhrady na splátky, o prominutí celního nedoplatku, o povolení úlevy na dani nebo cle nebo za vydání potvrzení o bezdlužnosti nebo stavu osobního daňového účtu a to za podmínky, že bude žádost podána na podatelně finančního úřadu, přepravci poštovních služeb nebo elektronickou formou do 16. srpna 2021, resp. do 31.12.2021. Toto podpůrné opatření mělo zřejmý vliv na veřejné příjmy v období pandemie.

5.2.11 Uplatnění ztráty z období pandemie zpětně

Zavedení tohoto institutu, tzv. „Loss carryback“, má za následek zpětné působení daňové ztráty, která podnikatelům vznikla v pandemickém roce 2020, na deklarovanou daň vzniklou v roce 2019 a 2018, a to v souhrnné výši nepřesahující 30 milionů Kč. Podáním dodatečného přiznání k dani z příjmů

⁵²Mfcr.cz: *Úvěrové moratorium*. [online]. [cit. 5.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/sluzby-verejnosti/komunikace-s-verejnosti/casto-kladene-otazky/uverove-moratorium-38282>.

fyzických i právnických osob za zdaňovací období 2019 nebo 2018, ve smyslu zákona 586/2009 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, si budou moci ponížít základ daně o ztrátu z roku 2020, která vznikla poklesem ekonomických aktivit důsledkem pandemie a vládních opatření proti šíření koronaviru.⁵³

„Není pravda, že by toto opatření mělo být pro veřejné rozpočty nákladné. Ve skutečnosti budou jeho rozpočtové dopady pouze přechodné a ve střednědobém horizontu žádný výpadek příjmů státnímu rozpočtu ani rozpočtům samospráv nepřináší. Už dnes si mohou poplatníci uplatnit daňovou ztrátu, ale teprve v pozdější době. Pokud budou mít možnost si ztrátu umořit dříve, dopady na inkaso daní se pouze přesunou v čase. V důsledku uplatňování daňové ztráty zpětně tak podle návrhu schváleného vládou sice poklesnou daňové příjmy veřejných rozpočtů o 31 mld. Kč v roce 2020 a o dalších 12 mld. Kč v roce příštím. Jenže právě o tento výpadek se pak oproti současnému stavu zvýší daňové příjmy v letech 2022 až 2025, kdy by si firmy i podnikatelé uplatňovali daňovou ztrátu, která by jim vznikla v letošním a v příštím roce. Do veřejných rozpočtů tedy v dalších letech bude plynout více peněz a celková bilance se tím pádem vyrovná.“⁵⁴

Citace z portálu Ministerstva financí může na čtenáře působit tak, že o žádné příjmy veřejný rozpočet vlastně nepřijde. Podstatou však stále zůstává, že bez mimořádné události a vládních opatření proti šíření koronaviru by podnikatelé v tak objemných ztrátách, z logiky věci, nebyly. Veřejné příjmy tedy budou samozřejmě výrazně sníženy, minimálně oproti střednědobým predikcím z roku 2019, kdy pandemii COVID-19 nikdo nepředpokládal.

5.3.12 Snížení sazeb a prominutí daně z přidané hodnoty

Součástí liberačních balíčků, které mají dosah na výši veřejných příjmů je i institut prominutí daně z přidané hodnoty pro zlepšení dostupnosti ochranných

⁵³Mfcr.cz: *Loss carryback je levná a rychlá pomoc pro malé i velké firmy* [online]. [cit. 5.2.2022] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2020/loss-carryback-je-levna-a-rychla-pomoc-p-38611>

⁵⁴Mfcr.cz: *Loss carryback je levná a rychlá pomoc pro malé i velké firmy* [online]. [cit. 5.2.2022] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2020/loss-carryback-je-levna-a-rychla-pomoc-p-38611>

prostředků proti koronaviru, zvýšení možností testování a také očkování. Daň z přidané hodnoty byla prominuta do 31. října 2021 u filtračních polomasek, respirátorů a filtrů. Zároveň byla až do 31. prosince 2022 prominuta daň z přidané hodnoty u diagnostických zdravotnických prostředků pro testování na onemocnění COVID-19 a očkovacích látek. Informace k tomuto institutu byly k dispozici ve Finančních zpravodajích č. 18, 23, 25 a 31/2021.⁵⁵

Daň z přidané hodnoty se v České republice pohybuje ve třech sazbách. Základní je ve výši 21%, první snížená ve výši 15% a druhá snížená sazba je ve výši 10%. Ke snížení sazeb, resp. přesunutí určitých, pandemií ovlivněných služeb a také vybraného zboží do druhé snížené sazby, způsobilo nižší daňovou zátěž a zvýšení dostupnosti pro spotřebitele. Pro příklad uvádím přesun druhé snížené sazby daně z přidané hodnoty u stravovacích služeb, holičských a kadeřnických služeb, ubytovacích služeb, poskytnutí oprávnění vstupu na kulturní představení, služby posiloven a fitcenter, služeb související s provozem rekreačních parků a pláží, saun a lázní, osobní dopravy lyžařskými vleky atd.⁵⁶

5.3.13 Snížení sazeb daně silniční

Součástí protikrizového balíčku bylo také změna sazeb silniční daně u nákladních automobilů s maximální povolenou hmotností nad 3,5 tuny. U všech těchto automobilů se základní sazba daně, stanovená podle počtu náprav a nejvyšší povolené hmotnosti snížila o 25%. Přestože novela zákona č. 16/1993 Sb. o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o dani silniční) nabyla účinnosti až 1. července 2020, platila pro celý tento rok bez výjimek. U vozidel do 3,5 tuny, což jsou většinou všechny osobní automobily a některé menší nákladní automobily, jako např. dodávky, zůstává původní sazba daně v nezměněné výši.

⁵⁵Mfcr.cz: *Finanční zpravodaj*. [online]. [cit. 5.2.2022] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/assetr/cs/media/Finančni-zpravodaj>

⁵⁶Příloha č. 2a k zákonu č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, v návaznosti na zákon č. 299/2020 Sb. Zákon, kterým se mění některé daňové zákony v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 a zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů

V roce 2021, tedy v přiznání k dani silniční, které mělo termín pro podání 31. ledna 2022, bylo výše uvedené snížení sazeb ponecháno tak, jak bylo v roce 2020 stanoveno novelou zákona o dani silniční. Toto podpůrné opatření mělo přímý vliv na výši veřejných příjmů.

5.3 Zrušení superhrubé mzdy

Superhrubá mzda je specifickým ekonomickým termínem, který ke slovu přišel v době konsolidace veřejných financí v roce 2008, pod taktovkou vlády premiéra Miroslava Topolánka. Jednalo se o zdanění příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků způsobem, kterým se daní celý příjem zaměstnance navýšený o pojistné hrazené zaměstnavatelem, tj. o 34%. Laicky řečeno, zaměstnanec odváděl daň z příjmu, jehož výše neodpovídala smluvnímu ustanovení o výši mzdy, resp. platu v pracovní smlouvě. Vláda premiéra Petra Nečase pak tři roky po zavedení zdanění superhrubé mzdy tento institut zrušila, avšak do roku 2021 nebyla politická vůle k nabytí účinnosti samotného zrušení. Bylo mnoho tzv. tučných let, kdy bylo příhodné od tohoto velmi přísného zdanění příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků upustit. To se, bohužel, podařilo paradoxně až ve velmi málo vhodné době koronavirové pandemie. Dle mého názoru byl sloučen tento dlouhodobý záměr zcela populisticky, před volbami do poslanecké sněmovny, s krizovou situací pandemie a zákonodárci tak zrušení zdanění superhrubé mzdy umožnili v době, kdy naše země dávno nebyla v době konjunktury a kdy obrovský výpadek veřejných příjmů bude jen stěží nahrazen škrty na výdajové straně. Tento krok přinese závažná rozpočtová úskalí, která jsou, momentálně, hlavním tématem nové vlády premiéra Petra Fialy.

Zrušení superhrubé mzdy, resp. ukončení danění superhrubé mzdy je účinné od 1. ledna 2021. V současné době ještě nejsou zveřejněna reálná data o skutečném výpadku veřejných příjmů z daní z příjmů fyzických osob, neboť termín pro podání daňového přiznání za zdaňovací období 2021 je 1. dubna 2022, resp. 1. července 2022 a termín pro podání není datem, kdy je finanční správou daň prakticky vyměřena a promítnuta do statistik. V rukou máme tedy pouze predikce. Vzhledem k tomu, že kromě zrušení zdanění superhrubé mzdy bylo v tom samém

daňovém balíčku odsouhlaseno ještě zrušení solidárního zvýšení daně, zavedena tzv. klouzavá progresivní daň (zavedení vyšší sazby daně z příjmů fyzických osob při překročení 48násobku průměrné mzdy, která je proměnlivá v čase) a zvýšení slevy na poplatníka, odhaduje Úřad národní rozpočtové rady výpadek veřejných příjmů, resp. fiskální dopad tohoto daňového balíčku, ve výši Kč 102 mld.⁵⁷

Mohli bychom namítat, že zvýšení příjmů domácností a snížení daňové zátěže je v této ekonomicky tíživé době žádoucí. Otázkou zůstává, zda-li domácnosti, které z benefitů daňového balíčku profitují, vrátí zvýšené příjmy zpět do ekonomiky a nebo je budou v této nejisté době spíše šetřit. Domácnosti s nízkými příjmy, které by navýšení rodinného rozpočtu uvítaly a peníze do ekonomiky vrátily (rodiny s nízkými příjmy mají většinou více základních potřeb, které při nárůstu příjmů uspokojují), z daňového balíčku podstatné výhody nečerpají. Zvýšená sleva na poplatníka také nepomůže řadě živnostníků, kteří paušálními výdaji i tak již optimalizují daň často do nulové výše. Daňová úspora zrušením superhrubé mzdy je přirozeně více znatelná u občanů, zaměstnanců, kteří pobírají vyšší příjmy a nejsou tak na daňových úlevách, které v této těžké době ochromí státní rozpočet, závislí. Bylo by třeba velké politické odvahy ke zpětvzetí této daňové změny, stejně jako k redukci řady méně a méně přehledných daňových výjimek, odpočtů ze základu daně i daňových slev, kterými lidé či podniky snižují odvody státu.

5.4 Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí

Daň z nabytí nemovitých věcí, dříve daň z převodu nemovitostí, formulovalo zákonné opatření senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů. Tato daň, o které se v kuloárech finanční správy hovořilo vždy jako o dani, která je neefektivní a jejíž správa je nákladnější než výnos z daně, byla zrušena 26.9.2020 zákonem č. 386/2020 Sb. Toto zrušující ustanovení mělo zpětnou účinnost na všechna nabytí nemovitých věcí, jejichž

⁵⁷Unrr.cz: *Fiskální a distribuční dopady zrušení zdaňování superhrubé mzdy*[online].[cit.5.2.2022]
Dostupné z:https://www.unrr.cz/wp-content/uploads/2021/04/Informační-studie-Fiskální-a-distribuční-dopady-zdaňování-superhrubé-mzdy_A.pdf

návrhy na vklad byly podány na katastrálních úřadech během prosince 2019 nebo v následujících měsících došlo k nabytí vlastnického práva k nemovité věci, která není evidována v katastru nemovitostí. Lhůta pro podání daňového přiznání v osvobozených případech uplynula dnem 31. 3. 2020 a později.

Zrušení daně z nemovitých věcí nebylo rozhodně v době pandemie novým tématem a rovněž zrušení této daně nemůžeme považovat za institut, který by byl nastoleným opatřením pro lepší zvládnutí tíživé doby pandemie. Rovněž výrazně nepomohl při poklesu ekonomické aktivity. Snížil jen administrativní zátěž transferu nemovitostí a ponechal 4% z kupní ceny nebo ze 75% směrné hodnoty (cena obvyklá, stanovené finančním úřadem) v peněženkách kupujících.

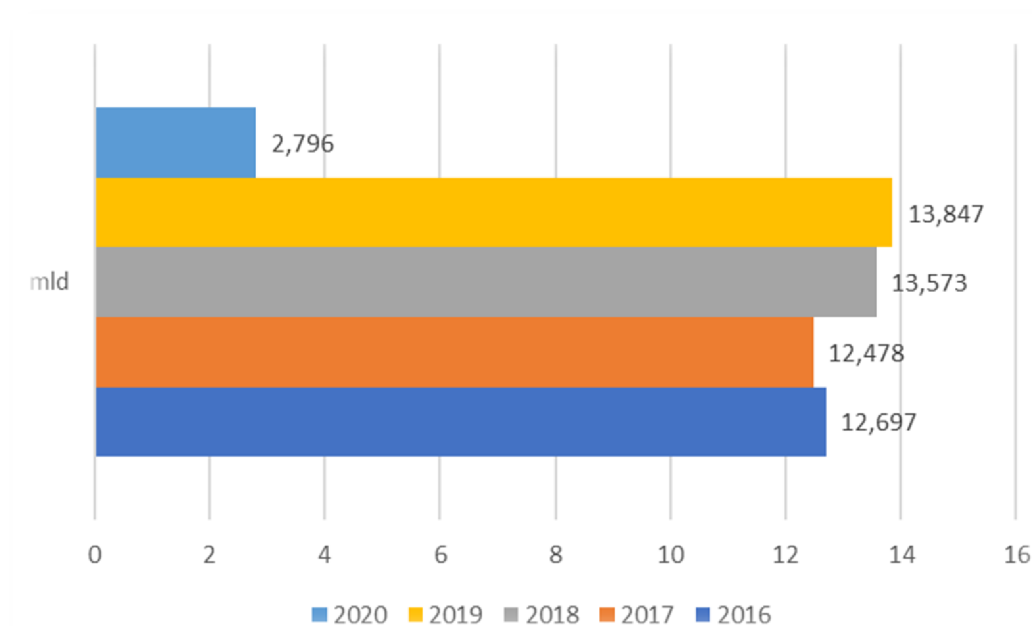
Z vlastní zkušenosti vím, že oddělení územních pracovišť, spravující daň z nabytí nemovitých věcí, se rozmělnila mezi ostatní referáty, kde byli uvolnění úředníci využiti do neobsazených pozic, nebo vykryli zvýšenou administrativní zátěž spojenou s agendou implementace podpůrných a dotačních programů v pandemické době. Vzhledem k tomu, že oddělení daně z nabytí nemovitých věcí, která historicky patřila do oddělení tzv. trojdaně (daň z převodu nemovitostí, daň dědická a daň darovací) se personálně zúžila již v době, kdy se zrušila daň dědická a daň darovací přešla pod daň z příjmů fyzických osob, nebyli uvolnění zaměstnanci pro finanční správu v neupotřebitelném množství a nahradili tak zpravidla úbytek zaměstnanců z důvodu přirozené fluktuace.

Pro názornost uvádím na následující straně č. 47 přehled inkasa daně z nabytí nemovitých věcí (v mld) od roku 2016 do roku 2020, kdy došlo ke zrušení výběru této daně.⁵⁸

⁵⁸ *Financnisprava.cz: Daň z nabytí nemovitých věcí*[online].[cit.5.2.2022] Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-nabyti-nemovitych-veci>

Graf č. 5 Přehled inkasa daně z nabytí nemovitých věcí od roku 2016 do roku 2020, v mld.

(v roce 2020 došlo ke zrušení této daně)

Vlastní zpracování 27. 2. 2022

Zdroj: Finanční správa.cz: Daň z nabytí nemovitých věcí[online]. [cit. 5.2.2022] Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-nabyti-nemovitych-veci>

Odhlédneme-li od skutečnosti, že správa této daně byla nákladná, samotné inkaso daně z nabytí nemovitostí nebylo jistě zanedbatelné. Bylo by možná rozumné zrušit tuto daň, až bude schodek veřejných rozpočtů za pár let (po pandemické krizi) revitalizován a do té doby zeštíhlit její správu pro vyšší efektivitu.

6 Dopady pandemie COVID-19 na veřejné příjmy ČR

Když na začátku roku 2020 začali přicházet prostřednictvím zahraničních i tuzemských médií informace o tajemném viru z Wu-chanu, málokdo by si v té době troufnul odhadovat, jak velmi, jen o pár měsíců později, zasáhne pandemie COVID-19 do našich životů. Změnila a ovlivnila pohled na životní principy, na zájem o vlastní zdraví, na mezilidské vztahy, na věci zdánlivě samozřejmé, na právo cítit se bezpečně, na svobodu jednotlivce, na význam společenské odpovědnosti. Ale kromě hodnot abstraktních, chceme-li duchovních, ovlivnila pandemie záležitost zcela konkrétní, světskou a čistě pragmatickou – stav našeho hospodářství, které si do konce roku 2019 spokojeně letargicky podřimovalo s pocitem vlastní neohroženosti.

Přišla první vládní opatření pro zamezení šíření viru i první zákaz či alespoň citelné zúžení ekonomického i společenského života a s tím i potřeba prvního uvolnění prostředků z veřejného rozpočtu na mírnění negativních dopadů vládních nařízení. Prvotní opatrnost politiků na jedné straně narážela na hlasité výzvy ke štedřejším a hlavně rychlejším kompenzacím na straně druhé. Z otevřených „královských sýpek“ se počala šířit pomoc v těžké době omezování vlastních zdrojů příjmů občanů, podnikatelů, bohužel mnohdy bez aktivace kontrolních mechanismů. Čím rychleji pomoc přicházela těm, kteří zůstali ze dne na den bez příjmů a skutečně neměli žádnou povzbudivou alternativu, tím velkorysejší mnohdy byla k těm, kteří flexibilně využijí každé příležitosti pro „přísátí k veřejnému prameni“.

Někteří ekonomové se dodnes děsí obecné preference velkorysých plošných finančních kompenzací (na podzim roku 2020, tedy v druhé vlně pandemie, byl přeci jen stanoven alespoň rámeček pracovních oborů, které mohly být reálně vládními opatřeními negativně ovlivněny) před úlevami typu odkladů daní, odpuštění plateb záloh nebo poskytování bezúročných půjček se státní zárukou. *„Vedle podpůrných a ekonomiku snad stimuluujících opatření a vedle pomoci nejzranitelnějším skupinám našich spoluobčanů, stejně ohrožených živnostníků a neméně poškozeným firmám v rizikových sektorech, budou nezbytné rezolutní škrty. Cílem musí být zabránění rozvratu státního rozpočtu, neboť hrozí extrémní zadlužení státu. Úkolem vládní pomoci nesmí být snaha*

pokryt všem všechny ztráty, zabránit jakýmkoli racionálním strukturálním změnám a zajistit pokračování předkrizového stavu, jakoby se nic nestalo.“ ⁵⁹

Na dopady pandemie COVID-19 na veřejné příjmy je třeba se podívat z několika úhlů pohledu. Z hlediska zákazu a omezení některých forem podnikání, oslabením dodavatelsko-odběratelských vztahů, utlumením ekonomických činností a samozřejmě zrušením superhrubé mzdy a zvýšením základní slevy na poplatníka v rámci štedrého daňového balíčku, přijde státní rozpočet o mnoho miliard na daních z příjmů, na dani z přidané hodnoty, na spotřební dani, na dani silniční za období, kdy došlo k maximálnímu útlumu tuzemských i mezinárodních přeprav. To jsou peníze, které se do státní pokladny vůbec nedostanou, ačkoliv byly v minulých letech součástí rozpočtových predikcí. O tyto potenciální příjmy přijde veřejný rozpočet jednoduše tím, že se od subjektů daně, vzhledem k vládním restrikcím, nevyberou.

Druhý úhel pohledu na dopady pandemie COVID-19 na veřejné příjmy směřuje k příjmům již vybraným, které jsou nyní z rozpočtových rezerv distribuovány neplánovaně v rámci jednotlivých kapitol státního rozpočtu, neboť ačkoliv to nebylo plánováno, musí sloužit k pokrytí výdajů kompenzací k mírnění negativních dopadů vládních opatření. O tyto veřejné příjmy stát nepřišel, ale musí je vydat za odlišným účelem, než bylo určeno v plánu hospodaření naší země. Vzhledem k tomu, že již mluvíme z účetního hlediska o výdajích, nebude tento úhel pohledu předmětem dalšího zkoumání.

Třetím úhlem pohledu je dopad pandemie COVID-19 na tzv. vratné veřejné příjmy, velkoryse čerpané emisí státních obligací a prostřednictvím bankovních úvěrů. O tyto vratné veřejné příjmy, které si v posledních dvou letech stát půjčil na ekonomické stimuly a kompenzace vládních opatření v bezprecedentní výši několika stovek miliard (a bude si pravděpodobně půjčovat v dalších letech dál), se zvýšil nejen deficit státních rozpočtů, ale také nám samozřejmě zvyšují státní dluh, který už není na tak záviděníhodné úrovni, jako v období před pandemií.

⁵⁹ KLAUS, V. a kol. IVT. *Ekonomické aspekty koronakrizy*. Praha: Institut Václava Klause, 2020. ISBN 978-80-7542-063-3.

Přidruženým problémem zvyšujícího se státního dluhu je pravděpodobnost zhoršení ratingu – nezávislého hodnocení ratingových agentur (mezi ty nejvýznamnější agentury jsou řazeny bezesporu Fitch Ratings, Moody's a Standard & Poor's), kterým se řídí věřitelé při stanovení úroku za poskytnutí úvěru. To může v budoucnu znamenat, že úroky, za které si Česká republika půjčuje od soukromých subjektů, nemusí být zdaleka tak příznivé, jako jsou nyní.

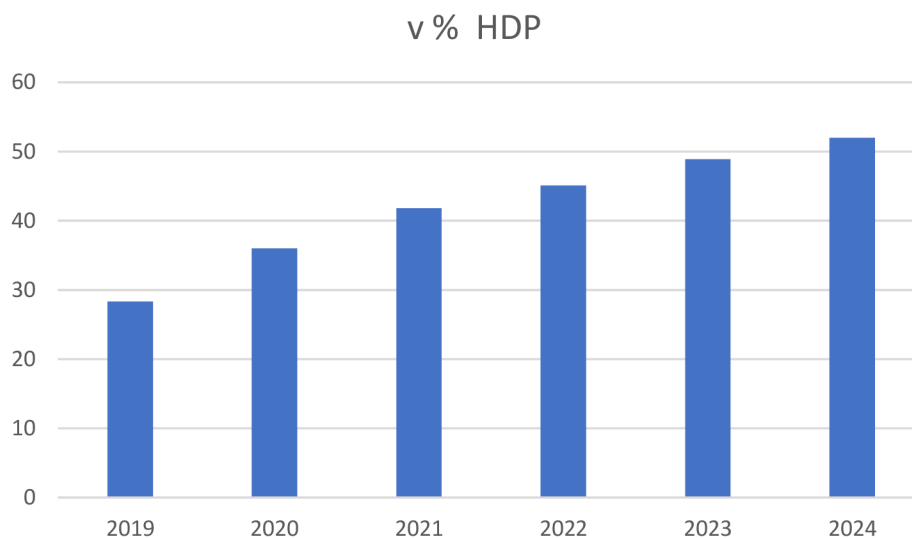
Do aktivního dění navíc vstupuje i v České republice tzv. „kvantitativní uvolňování“, které možnost státu „žít na dluh“ činí méně problematickým, o to nebezpečnějším. Kvantitativní uvolňování je pojem monetární politiky využívaný od doby světové hospodářské krize v letech 2008–2009, která započala v USA na trhu s rizikovými hypotečními úvěry. Tehdy na finanční trh vstoupil americký centrální systém bankovníctví FED (Federální rezervní systém) a začal nakupovat riziková aktiva od komerčních bank s cílem stimulovat množství peněz v oběhu. V České republice znamená princip kvantitativního uvolňování situaci, kdy stát prodá své dluhopisy vlastní centrální bance. Pro tento obchod jsou vytvořeny „nové peníze“, za přívětivý úrok.⁶⁰ Informace o tom, v jakém objemu státní dluh narostl od roku 2019 do roku 2020 včetně predikce roku 2021 a simulace nárůstu státního dluhu do roku 2024, udává graf č. 6, str. 54, jehož vstupní data jsou dostupná na portálu Ministerstva financí.

Úřad národní rozpočtové rady ve své internetové publikaci uvádí, že hospodaření veřejného rozpočtu bude ovlivněno jednak poklesem daňových a pojistných příjmů, ke kterému došlo vlivem poklesu ekonomické aktivity, ale i podpůrnými opatřeními, která přijala vláda ke zmírnění dopadů koronavirové pandemie. Ta byla zaměřena, snižováním daní a promíjením povinných plateb, na příjmovou stranu, tak ale i na stranu výdajovou – prostřednictvím nových výdajových programů a ad hoc opatřeními na vládní úrovni.⁶¹

⁶⁰ *Investicniweb.cz: Kvantitativní uvolňování v ČR jako dárek od politiků pro politiky aneb novela zákona o ČNB.* [online].[cit.28.11.2021].Dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/kvantitativni-uvolnovani-v-cr-je-darek-pro-politiky-od-politiku-aneb-novela-zakona-o-cnb-nova-line>

⁶¹ *Unrr.cz: Fiskální náklady pandemie COVID-19 v České republice*[online].[cit.6.2.2022]Dostupné z: <https://www.unrr.cz/wp-content/uploads/2020/04/Informační-studie-Fiskální-náklady-pandemie-Covid-19-v-České-republice.pdf>

Graf č. 6 Vývoj výše státního dluhu s ohledem na predikci pro rok 2021 a simulaci pro roky 2023 a 2024

Vlastní zpracování 25.11.2021, údaje z tabulky č. 4 viz přílohy

Zdroj: Mfcr.cz: Střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2023 a 2024. [online]. [cit 25.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>

6.1 Dopad poklesu ekonomické aktivity na veřejné příjmy

Z důvodu zamezení šíření virové nákazy mezi občany České republiky nemohla bez sebemenších pochyb vláda řešit tuto mimořádnou situaci jinak, než izolací občanů a omezením ekonomických činností. Ponechala jen ty nejnnutnější aktivity k zajištění základních životních potřeb a kritické infrastruktury a i ty v omezené míře. Činily tak vlády napříč Evropou i ostatních kontinentů, protože jsou dnes, vinou globalizace, všechny státy světa vzájemně propojené, závislé a v mnoha ohledech nepřipravené pomoci si k přežití jen svým vlastním, vnitřním, trhem. Uzavření hranic ochromilo výrobní sektor, neboť je dnes normou kompletovat výrobky z komponent, které jsou jednotlivě dováženy ze všech světových stran, vznikala obava z potravinové nedostatečnosti, protože státy nejsou sto uživit své občany z vlastních, mnohdy chybně nastavenou politikou hospodaření zdecimovaných, zdrojů. Tyto pochopitelné starosti navíc umocnila panika, která znemožnila lidem racionálně uvažovat, ať už se jednalo o

bezmyšlenkovité vykupování trvanlivých potravin v obchodech, nebo přehnanými požadavky na více než nutnou izolaci v rámci naší společnosti. Pravdou zůstává, že nás strach z neznámého mohl, v prvním roce pandemie, od racionálního přístupu odklánět. Navíc jsme si v naší kultuře a společnosti nastavili všeobecně přijímané pravidlo, že je ceněn každý jednotlivý život, a ten, byť pro blaho většiny, nelze obětovat.

Nyní, když se život v České republice, a nejen zde, pozvolna rozjíždí vstříc ztracenému rytmu, vládní opatření proti šíření viru se rozvolňují, neboť společnost, zdá se, splňuje bezpečnou míru proočkování i promoření, je na čase promyslet, kam je účelné ekonomicky směřovat, co je smysluplné podporovat a co naopak opodstatněně nekřísit k životu. Je nutné se poučit z uplynulých dvou let bezprecedentního fenoménu pandemie COVID-19 a skutečně podrobně zanalyzovat, která opatření byla nutná, která nikoliv, co bylo přínosné a co se nás spíše poškodilo. Účtují prakticky všechny státy světa, přístup k řešení mimořádné události byl velmi podobný, není tedy třeba spílat vládám za jejich opatření a nařízení, která prosadily. Je přirozené, že nyní, když stojí respirátor slovy pět korun českých, je pikantní upozornit na skutečnost, že ministerstvo zdravotnictví nakupovalo tyto respirátory v první vlně pandemie za částku stonásobně vyšší. Přitom všichni moc dobře víme, že se jednalo ve své době o převzácné zboží, kdy si vzácnost, zcela očekávatelně, diktovala cenu.

Na pokles ekonomické aktivity je přirozeně nejcitlivější inkaso daní, a to zásadně inkaso daně z přidané hodnoty a dále inkaso daně z příjmů fyzických i právnických osob a v malém objemu i inkaso daně silniční, přičemž daň z příjmů fyzických osob se dělí na daň z příjmů ze závislé činnosti, daň z příjmů vybírané srážkou a daň z příjmů fyzických osob z příznání, ve kterých svou daň deklarují osoby samostatně výdělečně činné. Vzhledem k tomu, že zdaňovací období 2021 ještě není z hlediska daně z příjmů uzavřeno, neboť termín pro podání příznání je ze zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, až 1. 4., resp. 1. 5., resp. 1. 7. 2022, demonstrují pokles inkasa daní komparací zdaňovacích období 2016 až 2020. Pokles veřejných příjmů dopadem pandemie COVID-19 je tedy znázorněn výhradně na porovnávaném zdaňovacím období 2020, kdy ale také došlo k nejvýraznějšímu a nejstriktnějšímu omezení ekonomických aktivit. Daň z přidané hodnoty je z hlediska zdanění roku 2021 již

ukončena (poslední zdaňovací část roku 2021 je u měsíčních plátců prosinec 2021 a u kvartálních plátců 4. čtvrtletí), stejně tak i daň silniční (daňová přiznání se podávají 25. 1. 2022, resp. 31. 1. 2022), bohužel celkové inkaso daně z přidané hodnoty a daně silniční ještě není předmětem veřejných statistických dat finanční správy.

Na grafu č. 7, str. 57, je znázorněn pokles veřejných příjmů z inkasa daní z příjmů, daně z přidané hodnoty a daně silniční, kde je kromě aspektu poklesu výše příjmů vlivem pandemie COVID-19 zřejmá skutečnost, jakým „daňovým tahounem“ je daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti ve srovnání s daní z příjmů fyzických osob podávajících přiznání, tedy osob samostatně výdělečně činných. Za uvážení také stojí fakt, že inkaso daně z příjmů fyzických osob podávajících přiznání je v podstatě podobné inkasu daně silniční.⁶²

Daň silniční má však o poznání jednodušší správu, přehlednou agendu a zcela jasně interpretovatelné a nezaměnitelné výjimky. Vyplnění takového přiznání většinou nezpůsobuje větší problémy, způsob výpočtu daně je stručný. Efektivita výběru je tedy jednoznačná. Na grafu č. 8, str. 57, který vychází z údajů grafu č. 7, je z výsečového znázornění vybraných daní zřejmé, které daně jsou, jako zdroj veřejných příjmů, v letech 2016 – 2020 zásadní.

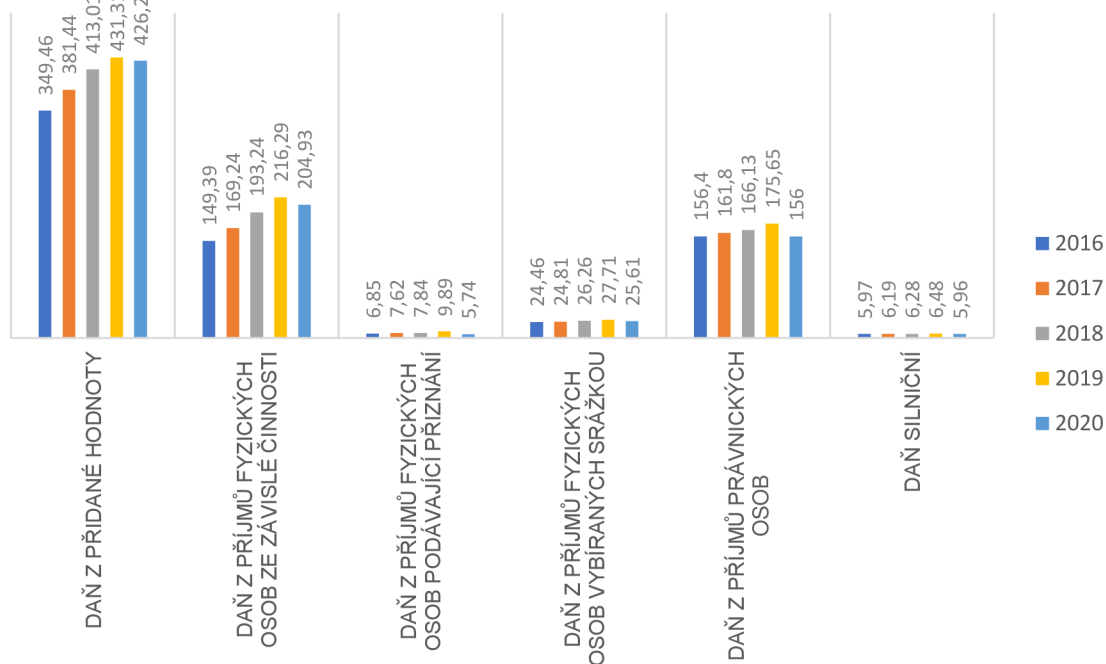
V roce 2021 byl ekonomický růst v porovnání s útlumem roku 2020 zcela jistě znatelný, oproti poklesu HDP v roce 2020 ve výši – 5,8% již aktuální prognózy ČNB⁶³ ze 3. 2. 2022 hovoří o růstu ve výši 3,1%, celkově však, s velkou pravděpodobností, nebudou veřejné příjmy, minimálně inkasem daní z příjmů a daně silniční vyšší než v době před pandemií. U daně z příjmů ze závislé činnosti je zásadní také zrušení superhrubé mzdy od 1.1.2021 a u všech daní z příjmů dojde také k ovlivnění míry zdanění růstem základní slevy na poplatníka z částky Kč 24 840,-- na částku Kč 27 840,--. Kladně se pak na výběru daně z přidané hodnoty za zdaňovací období 2021 jistě projeví zvýšená inflace ve výši 3,8%.⁶⁴

⁶² *Financnisprava.cz: Údaje z výběru daní.* [online]. [cit. 10.2.2022]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

⁶³ *Cnb.cz: Prognóza ČNB.* [online]. [cit. 10.2.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>

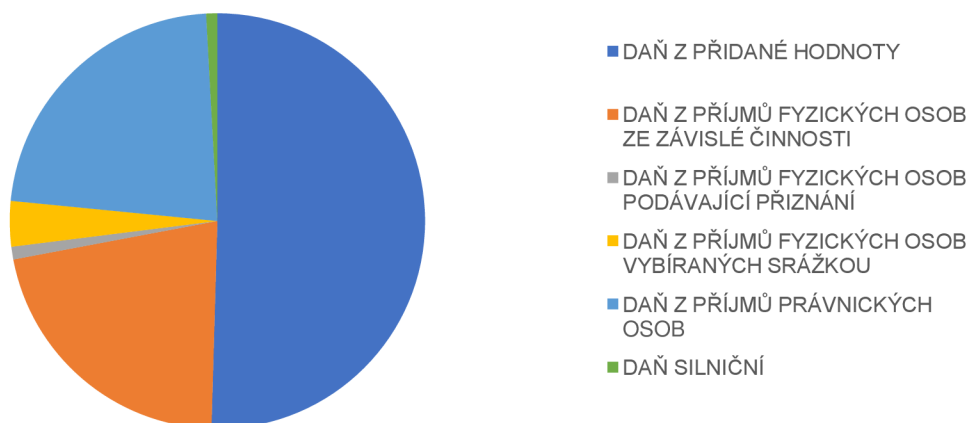
⁶⁴ *Cnb.cz: Prognóza ČNB.* [online]. [cit. 10.2.2022]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>

Graf č. 7 Přehled vývoje inkasa vybraných druhů příjmů v letech 2016 – 2020 v mld. Kč

Vlastní zpracování 12. 2. 2022, údaje z tabulky č. 4, viz přílohy, podle: *Financnisprava.cz: Údaje z výběru daní.* [online]. [cit. 10. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

Graf č. 8 Znázornění poměru průměrného inkasa vybraných daní v letech 2016 – 2020

Vlastní zpracování 12. 2. 2022, zdroje a tabulka viz. graf č. 7

6.2 Snížení veřejných příjmů prominutím záloh na sociálním a zdravotním pojištění

Pandemie COVID-19 měla zásadní vliv na inkaso plateb na sociální a zdravotní pojištění. Podle zákona 300/2020 Sb., týkajícího se prominutí plateb na sociální pojištění některým zaměstnavatelům, kteří splnili zákonné podmínky, bylo v období června až srpna 2020 odpuštěno hradit pojistné na sociální pojištění.

V podkapitole 5.2.5. jsem také uvedla v přehledu zásadních podpůrných programů na zmírnění následků vládních opatření proti šíření koronaviru zrušení povinných minimálních záloh na sociálním a zdravotním pojištění. V roce 2020 byla každá osoba samostatně výdělečně činná povinna, při hlavní ekonomické činnosti, hradit alespoň minimální zálohu české správě sociálního zabezpečení ve výši Kč 2 588,-- a minimální zálohu příslušné zdravotní pojišťovně ve výši Kč 2 352,--.

V první vlně pandemie roku 2020 bylo vládou rozhodnuto, že osoby samostatně výdělečně činné tyto povinné zálohy hradit nemusí, resp. jsou od povinnosti hradit minimální zálohy osvobozeny, a to za období března až srpna 2020. Při následném podání přehledů k vyúčtování byly považovány tyto minimální zálohy za uhrazené a ti živnostníci a podnikatelé, kteří měli na základě výše příjmů hradit zálohy vyšší než minimální, měli povinnost, ke dni podání přehledů za zdaňovací období 2020, doplatit pouze rozdíl. Stát tak umožnil každému podnikateli ušetřit téměř 30 000,-- korun.⁶⁵ Pomoc to byla v první vlně pandemie zásadní a účinná. Jak kleslo celkové inkaso plateb na zdravotní a sociální pojištění z výše uvedeného důvodu, znázorňuje graf č. 9 na str. 59. Jak Česká správa sociálního zabezpečení tak i zdravotní pojišťovny, prostřednictvím Ministerstva financí, zveřejnily již data z roku 2021.⁶⁶ Z grafu vyplývá, že zdravotním pojišťovnám, díky zvýšení úhrad za státní pojištění, příjmy navzdory podpůrným programům vlády neklesly, nýbrž enormně narostly výdaje z důvodu testování, očkování a dalších vícenásobných výdajů spojených s pandemií COVID-19.

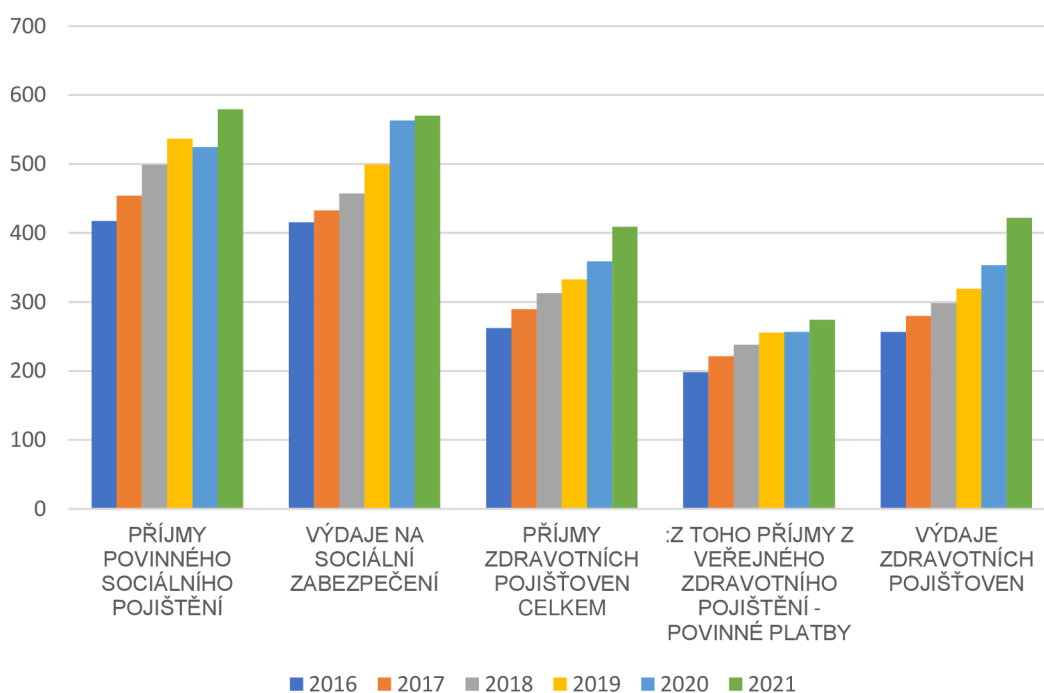
⁶⁵ *Cssz.cz: Zprávy o činnosti.* [online]. [cit. 11.2.2022]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/zpravy-o-cinnosti>

⁶⁶ *Mfcr.cz: Hotovostní toky a saldo hospodaření ZP.* [online]. [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rozpocetove-ramce-statisticke-informace/fiskalni-udaje/fondy-socialniho-zabezpeceni/zdravotni-pojistovny>

Ani u České správy sociálního zabezpečení nebyl pokles příjmů nijak dramatický. Problematickými se v rámci institucí sociální a zdravotní politiky stávají velmi vysoké výdaje spojené s řešením dopadů pandemie COVID-19. Ačkoliv se ve své práci výdajovou stranou veřejných rozpočtů nezabývám, pro zajímavost ji ve výše uvedeném grafu uvádím.

Pro názornost dopadů pandemie COVID-19 na inkaso i výdaje obou povinných pojišťoven za zdaňovací období 2020 a 2021 opět komparuji s lety 2016 – 2019.

Graf č. 9 Vývoj inkasa sociálního a zdravotního pojištění, vývoj výdajů na sociální zabezpečení a výdajů zdravotních pojišťoven v letech 2016-2021

Vlastní zpracování dne 12.2.2022, údaje v tabulce č. 5 viz přílohy, podle: *Cssz.cz: Souhrnný přehled ukazatelů*. [online]. [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: https://www.cssz.cz/web/cz/souhrnny-prehled-ukazatelu#section_3

6.3 Vliv vládních opatření na výběr příslušenství daní a správních poplatků

S tímto podpůrným institutem, který specifikuji již v kapitole 5.2, mám osobní zkušenost. Sama jsem se, prostřednictvím referátu finanční správy, který vyměřuje daň z příjmů fyzických osob a daň silniční, podílela na jeho implementaci ve skutečném provozu. Prominutí příslušenství daní, mezi které řadíme především úrok z prodlení, pokutu za pozdní podání a úrok z posečkané částky, mělo za cíl oprostít daňové poplatníky od zbytečných starostí spojených s pozdní úhradou daňového nedoplatku, s pozdním podáním daňového přiznání, či s poníženým úrokem, jenž plyne z povoleného splátkového kalendáře, či z odložení splatnosti daně. Prominutí správních poplatků pak mělo za cíl nekomplikovat, v době nižší solventnosti daňových poplatníků, žádosti, jejichž zpracování podléhá správním poplatkům podle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Nejčastěji podávané žádosti, které podléhají povinným správním poplatkům, jsou žádosti o vydání bezdlužnosti, žádosti o vystavení opisů vybraných údajů z přiznání, žádosti o ověřený opis daňového přiznání, žádosti o prodloužení lhůty podání přiznání a žádost o povolení splátkového kalendáře, či odložení splatnosti daně. Všechny tyto žádosti ve větší míře daňoví poplatníci podávali právě z důvodu pandemie COVID-19, ať už z důvodu řešení nedoplatků u finanční správy, nebo potřeby čerpat úvěry u bank na podporu stagnujícího podnikání.

Prominutí správních poplatků shledávám jako účelné a účinné opatření, které bylo navíc velmi lehce zasazené do praxe, nevyžadovalo zvýšenou úřední zátěž, bylo srozumitelné.

O poznání hůře vnímám druhý institut – prominutí příslušenství daně. Finanční správa totiž nejčastěji promíjela úrok, který vznikl liberací lhůt pro platbu daně a odpouštěla pokuty za pozdní podání, které vznikly liberací termínů pro podání daňových přiznání. Tedy sama sobě vytvářela příležitosti chovat se vstřícně a velkoryse. Navíc administrativní zátěž tohoto podpůrného institutu byla výrazná.

Podle zákona o daních z příjmů byla v první vlně pandemie, stejně jako v jiných letech, základní lhůta pro podání přiznání za zdaňovací období 2019

1. 4. 2020. Díky institutu liberace byla kvazilhůta podání posunuta do 18. 8. 2020. Zákonem stanovená základní lhůta tedy nebyla změněna, jen do 18. 8. včetně nebylo pozdní podání sankcionováno. To mělo za následek, že referenti finančních úřadů po zpracování pozdních podání museli všem vyměřit pokutu, kterou pak následně jednotlivě promíjeli. Tedy co jeden daňový poplatník, to dvě vygenerované písemnosti z moci úřední. Vzhledem k častému přístupu našich občanů plnit povinnosti na poslední chvíli, bylo pokutovatelných podání s následným prominutím pokut velmi mnoho. Včas podávali přiznání výhradně ti daňoví poplatníci, kteří očekávali výplatu přeplatku na dani, nebo úhradu daňových bonusů. Jelikož se pokuta vyměřuje z výše daňové povinnosti, nebo ztráty, byla mnohým vyměřena pokuta ve výši Kč 0,--. Nebylo tedy nutné pokutu v těchto případech prominout, i nulová pokuta má však svou vlastní vygenerovanou písemnost.

To samé se týkalo i úroků z prodlení. Liberace lhůty pro platbu daně opisovala liberaci lhůty pro podání přiznání. Kdo z daňových poplatníků tedy uhradil svou daňovou povinnost do 18. 8. 2020 včetně, byl mu prominut vzniklý úrok od 1. 4. 2020 do data úhrady. Ministerstvo financí tedy povolilo zpoždění úhrady daně, pozdní platbu však finanční správa musela běžným platebním výměrem vyúčtovat opět od základní lhůty pro platbu daně 1. 4. 2020, aby úrok vzápětí prominula. Opět tak ke každé pozdě uhrazené daňové povinnosti referenti finančních úřadů generovali dvě písemnosti z moci úřední. Jedinou změnou v postupu tak byla pouze skutečnost, že o těchto písemnostech nebyl daňový poplatník zpraven, tyto písemnosti referenti vyřizovali v režimu neodesílatelných.

Zcela jistě účinným a účelným bylo prominutí úroku z posečkané částky. Bylo jistě velmi žádoucí a vstřícné, že si daňoví poplatníci, kteří byli rozhodnuti řešit svůj nedoplatek splátkovým kalendářem nebo odložením splatnosti daně, požádali o tuto benevolenci bez nutnosti hradit správní poplatek a ještě jim finanční správa prominula ponížený úrok z posečkané daně. Došlo v konečném důsledku k realizaci splátkových kalendářů bez jakýchkoliv, byť minimálních, vícenákladů. Velkým benefitem splátkových kalendářů je také skutečnost, že po dobu řádného splácení není řešeno finanční správou toto porušení platební kázně vymáhacím řízením, osobní daňový účet je prezentován jako vyrovnaný.

6.3.1 Porovnání výběru příslušenství daní a správních poplatků v letech 2017 - 2021 na Finančním úřadu pro Středočeský kraj

Na základě žádosti o poskytnutí údajů ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, jsem dne 11. 10. 2021, resp. 18. 1. 2022 (zveřejněná statistika zdaňovacího období 2021), požádala Finanční úřad pro Středočeský kraj o kvantifikaci prominutých předpisů příslušenství daně a prominutých správních poplatků, které jsem graficky znázornila.

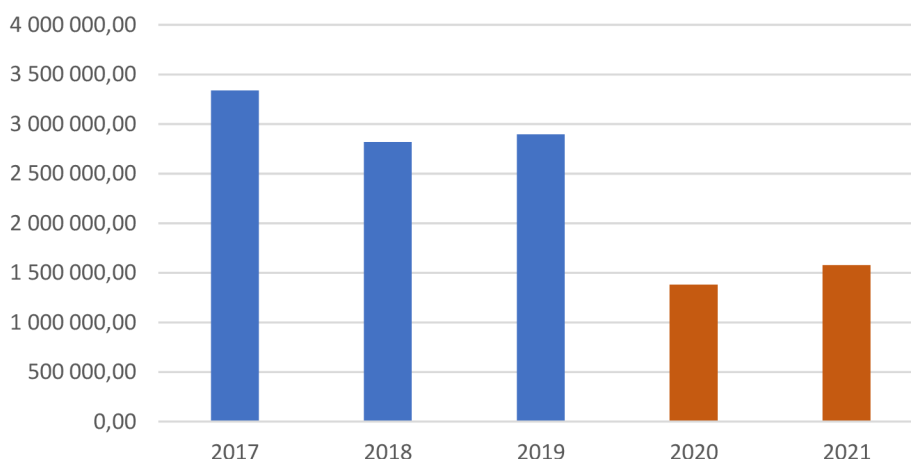
Graf č. 10 znázorňuje pokles výběru správních poplatků vlivem generálního pardonu v roce 2020 a 2021 vzhledem k letům 2017 – 2019.

Graf č. 11 na str. 63, znázorňuje pokles celkového inkasa jednotlivých druhů příslušenství daně, opět v letech 2017 – 2021.

Graf č. 12 na str. 64 podchycuje nárůst realizací prominutí příslušenství daně v závislosti na pandemii COVID-19, opět v letech 2017 – 2021.

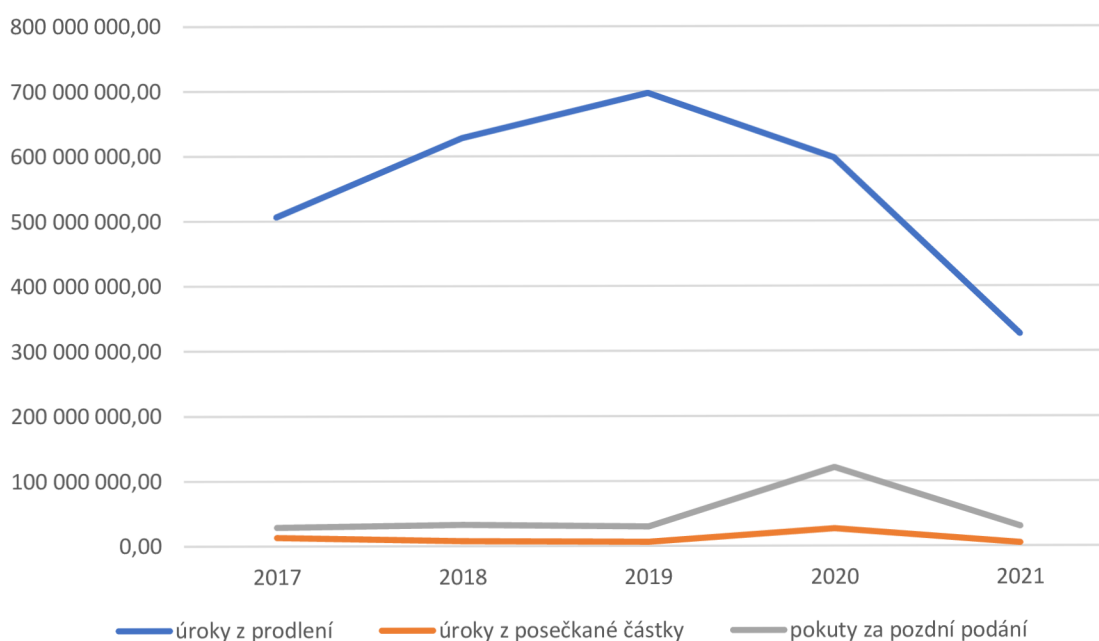
Všechny výše jmenované grafy popisují vytěžené údaje z tabulky č. 6 a 7 viz. přílohy této práce.

Graf č. 10 Pokles inkasa správních poplatků Finančního úřadu pro Středočeský kraj v letech 2017 – 2021 vlivem pandemie COVID-19, resp. plošným prominutím správních poplatků ve stanovené době roku 2020 a 2021

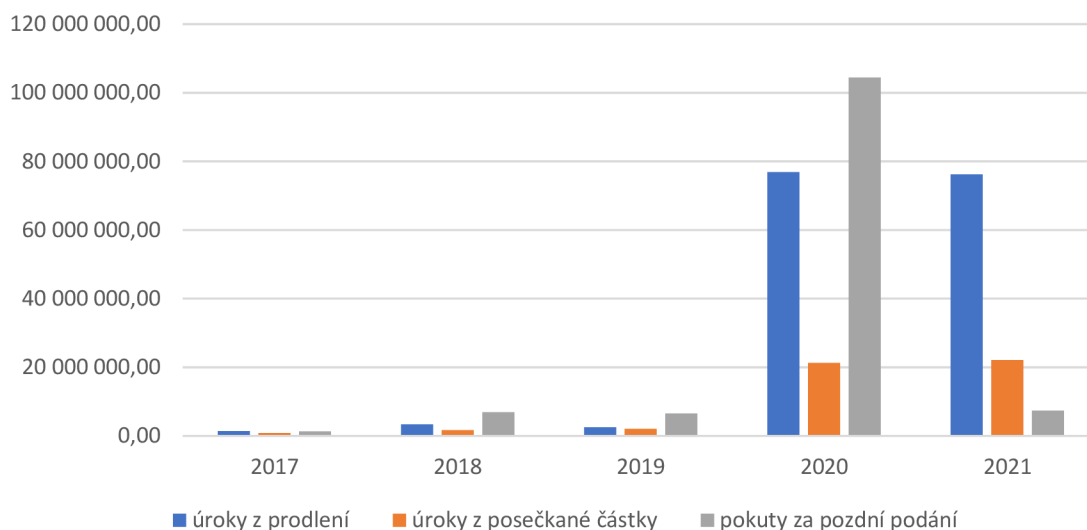
Vlastní zpracování dne 13. 2. 2022, tabulka č. 6 viz přílohy, podle: Statistická data Finančního úřadu pro Středočeský kraj, obdržena na žádost, viz. přílohy bakalářské práce, evid. pod č.j. 4289627/21/2100-11451-209036, resp. 558504/22/2100-11451-209036

Graf č. 11 Pokles inkasa, resp. předpisů příslušenství daní v rámci Středočeského kraje, v letech 2017 – 2021, roky 2020 a 2021 jsou ovlivněny pandemií COVID-19

*Vlastní zpracování dne 13. 2. 2022, tabulka č. 6 viz přílohy, podle:
 Statistická data Finančního úřadu pro Středočeský kraj, obdržena na žádost, viz. přílohy
 bakalářské práce, evid. pod č.j. 4289627/21/2100-11451-209036, resp. 558504/22/2100-11451-
 209036*

Graf č. 12 Nárůst prominutí příslušenství daní v rámci Středočeského kraje, v letech 2017 – 2021, roky 2020 a 2021 byly ovlivněny pandemií COVID-19

*Vlastní zpracování dne 13. 2. 2022, tabulka č. 6 viz přílohy, podle:
 Statistická data Finančního úřadu pro Středočeský kraj, obdržena na žádost, viz. přílohy
 bakalářské práce, evid. pod č.j. 4289627/21/2100-11451-209036, resp. 558504/22/2100-11451-
 209036*

Ze zpracovaných údajů, poskytnutých Finančním úřadem pro Středočeský kraj jasně vyplývá, že roky 2020 a 2021, ovlivněné pandemií COVID-19, nebyly pro inkaso příslušenství daní a správních poplatků přívětivé. Kdyby byla důvodem tohoto snížení skutečnost, že daňoví poplatníci plní své povinnosti plátce daně řádně a včas, státní pokladna by jistě formu těchto příjmů do veřejného rozpočtu oželela. Důvodem je však snížení daňových povinností za zdaňovací období 2020 vinou poklesu ekonomické aktivity, které, z logiky věci, nejsou při pozdní úhradě úročeny, nebo úročeny méně. Narostl také počet přiznání vykazujících ztrátu. Objem pokut za pozdní podání sice narostl, tato situace však byla uměle vyvolána liberací lhůt pro podání přiznání tak, jak popisují shora, na str. 59 a 60. Ve velkém

objemu se vygenerované pokuty obratem promíjely, není zde tedy výrazný prostor pro nárůst veřejných příjmů z inkasa příslušenství daně.

Zřejmý je zvýšený objem promíjených úroků z prodlení, z posečkané částky a pokut za pozdní podání v roce 2020 a 2021. Důvodem však nebyl vždy jen tzv. generální pardon, tedy plošné prominutí bez invence daňového poplatníka, nýbrž promíjení na žádost, které se daňovým poplatníkům vyplatilo i u daňových řízení, kde nebyly splněny ani prodloužené, resp. liberační lhůty.

Za předpokladu prominutí správních poplatků, ke kterému docházelo v několika vlnách pandemického období let 2020 a 2021 a vstřícnosti a benevolence finanční správy ve smyslu kladného vyřízení žádostí o prominutí jen z důvodu pandemie COVID-19, bylo uspokojeno mnohem více žadatelů, než bylo běžné v letech pandemií neovlivněných.

Na prominutí správního poplatku navíc dosáhl i ten občan, který si žádal v době platnosti generálního pardonu o administrativní služby či promíjení příslušenství daně, ačkoliv nebyl pandemií COVID-19 nijak zasažen. Finanční správa v tomto směru žadatele nerozlišovala.

Z údajů, které mi poskytl Finanční úřad pro Středočeský kraj, a také z veřejně dostupných statistických dat finanční správy, jsem odhadla pravděpodobnou průměrnou výši prominuté částky za pandemické roky 2020 a 2021 na částku Kč 2 304 476 038,--, tj. snížení veřejných příjmů o téměř 2,3 miliardy korun pouze na prominutém příslušenství daně. Od průměrného ročního úhrnu prominutého příslušenství daně v pandemických letech 2020 a 2021 ve výši Kč 154 191 761,-- jsem odečetla průměrnou výši ročního úhrnu prominutého příslušenství daně v letech 2017 – 2019 ve výši Kč 8 965 142,-- a rozdíl jsem vztáhla k počtu evidovaných daňových subjektů daně z příjmů v agendách správců daní ve Středočeském kraji,⁶⁷ kterých je 484 249. Částku prominutí ve výši Kč 318,40 na jeden aktivní daňový subjekt jsem vynásobila počtem evidovaných daňových subjektů daně z příjmů v agendách správců daní v celé České republice, kterých je 3 618 838 krát dva pandemické roky. Výsledkem je hrubý odhad prominutého inkasa příslušenství daně celorepublikově.

⁶⁷ *Financnisprava.cz.Počet daňových subjektů.* [online]. [cit.13.2.2022] Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-registru-danovych-subjektu/pocet-danovych-subjektu-dle-fu>

6.4 Řízený strukturovaný rozhovor se zaměstnanci finanční správy na téma účinnosti, účelnosti a zpracovatelnosti vládních opatření

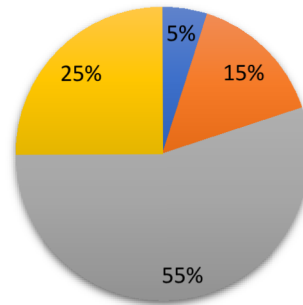
Jako zaměstnanec finanční správy jsem samozřejmě pociťovala velký nárůst nestandardních úředních úkonů, vyřizování agend spojených s pandemií COVID-19, implementací nových nařízení, zákonů, a to vše prakticky bez přípravy, ze dne na den, jako všude tam, kde pandemie narušila běžný provozní řád společností, podniků, živnostníků, zaměstnanců, rodičů a také úřadů. V provozu, kdy jsme se střídaly s kolegyněmi způsobem, aby se dvě rozdělené půlky zaměstnanců neselekaly z důvodu zamezení šíření viru, se jen velmi těžko bojovalo se zažitím nových systémů práce, potřeba praktické konzultace nových opatření byla znemožněna, jistota o bezchybně odvedené práci chyběla, učili se za pochodu i metodici správy daní nadřízeného orgánu. Naštěstí je snad, optimistickým pohledem, nejhorší období fenoménu 21. století za námi a my na úřadě, stejně jako v jiných pracovních kolektivech řešíme následky pandemie, konzultujeme zvláštěně spoluprožité dva roky a sdělujeme si nabyté zkušenosti.

Pro mou bakalářskou práci se přímo vybízelo požádat své kolegy, kteří se přímo podíleli na mírnění dopadů pandemie COVID-19 na živnostníky a podnikatele, o pár odpovědí na předem strukturované otázky. Otázky, které jsou obsaženy v příloze této práce, jsem následně graficky znázornila procentuálním zastoupením jednotlivých odpovědí a nejčastější odpovědi jsem zaznamenala také přepisem na následující straně (u některých otázek bylo možné odpověď ještě podrobněji specifikovat viz. příloha struktury rozhovoru, nejčastěji vyjádřená specifikace je přepsána bez grafického vyhodnocení – legenda by byla příliš rozsáhlá).

Otázky řízeného strukturovaného rozhovoru, včetně zaznamenání nejčastější odpovědi z celkem 20 rozhovorů (kladená otázka kurzívou)

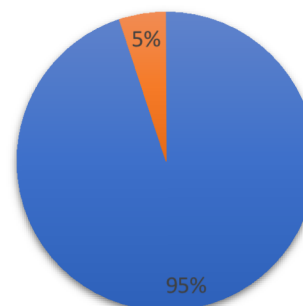
1. *„Jaký je váš věk?“*

- Do 55 let včetně.

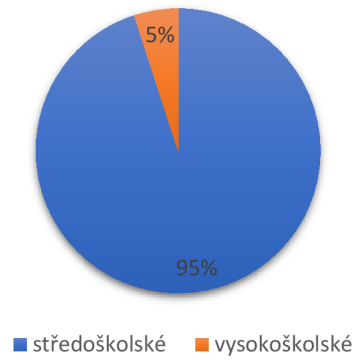
2. *„Žena či muž?“*

- Žena.

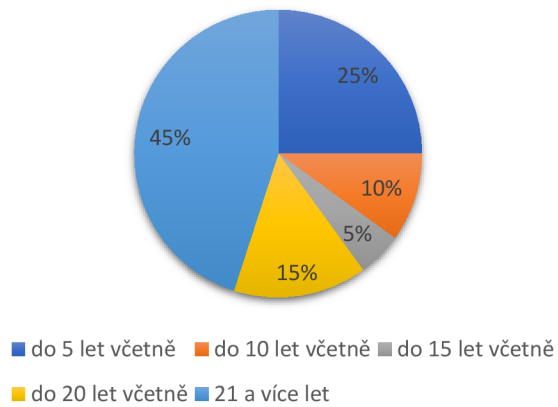
3. „Jaké máte dosažené vzdělání?“

- Středoškolské s maturitou.

4. „Jak dlouho pracujete u finanční správy?“

- 21 a více let.

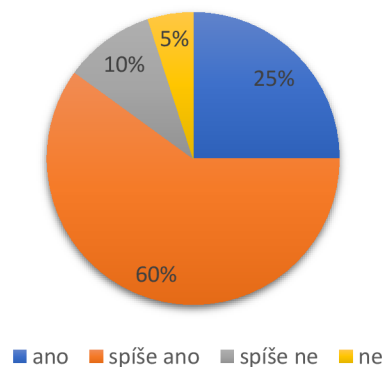
5. „Jaká je vaše konkrétní činnost v rámci implementace podpůrných programů?“

- Promíjím úroky, pokuty, realizuji splátkové kalendáře, stanovuji zálohy, zpracovávám žádosti o kompenzační bonusy, zajišťuji jejich výplatu, hodnotím oprávněnost žádostí

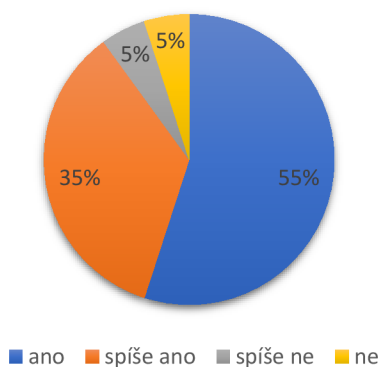
6. „Vnímáte obecně podporu státu ke zmírnění dopadů vládních nařízení jako přiměřenou?“

- Spíše ano, myslím, že pomoc je nastavena adekvátně potřebám.

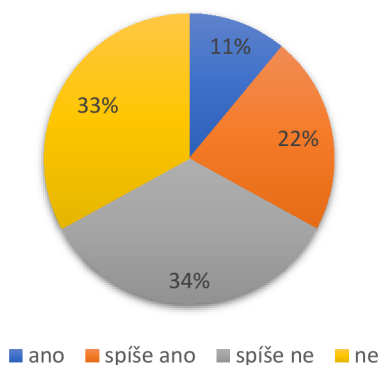
7. „Myslíte si, že stát nastavením podpůrných programů podporuje i ekonomické aktivity, které byly již před pandemií slabé a nemají růstový potenciál?“

- Ano; domnívám se, že případná neefektivně vynaložená pomoc je nevhodná, občané by se měli smířit s tím, že pandemie, jako i jiné mimořádné události, mohou změnit trh a také mění úspěšnost podnikatelských aktivit. Stát nemůže vykryt všem jejich ztráty.

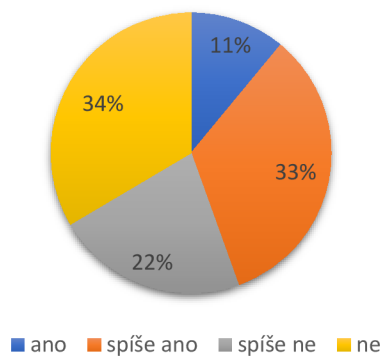
8. „Domníváte se, že bylo v době pandemie účelné a potřebné odložení lhůt pro podání přiznání?“

- Spíše ne.

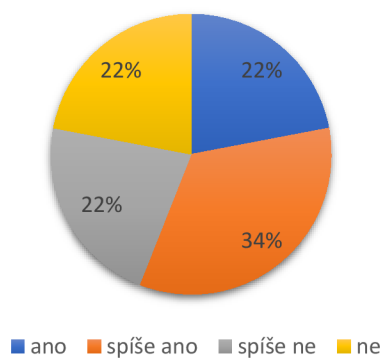
9. „Domníváte se, že plošné prominutí příslušenství daně bylo tou účinnou pomocí v době omezení ekonomických aktivit?“

- Ne.

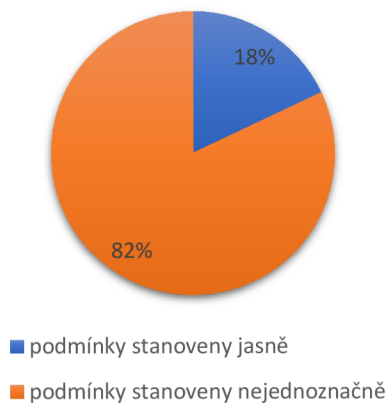
10. „Domníváte se, že plošné prominutí správních poplatků bylo tou účinnou pomocí v době omezení ekonomických aktivit?“

- Spíše ano.

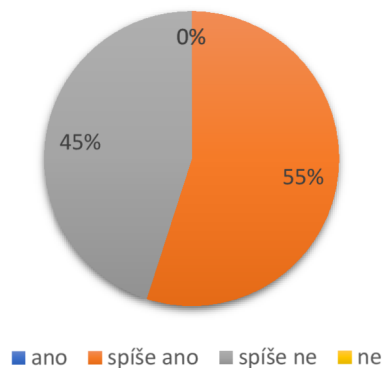
11. „Byly státem jasně stanoveny podmínky pro oprávněnost žádosti o kompenzační bonus?“

- Podmínky byly stanoveny nejednoznačně tak, že byl dán prostor pro chybná správní uvážení, posuzovat určité žádosti bylo složité.

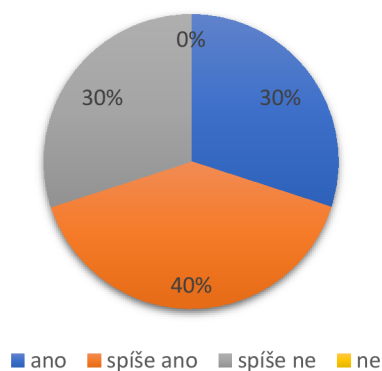
12. „Vytvořila vláda podpůrné programy přehledně a srozumitelně?“

- Spíše ano.

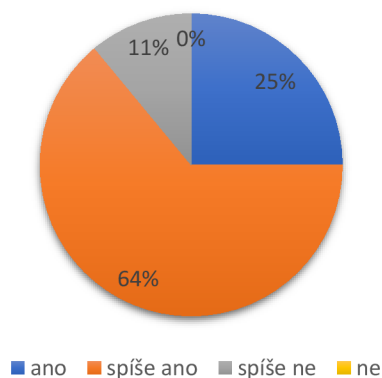
13. „Informovala vláda dostatečným způsobem veřejnost o podpůrných programech?“

- Spíše ano.

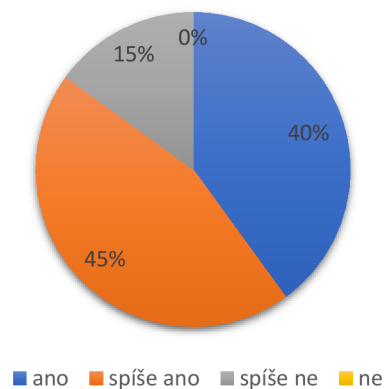
14. „Bylo referentům dostatečně vysvětleno, jak mají v případě poskytování kompenzačních bonusů postupovat?“

- Spíše ano; domnívám se, že vše bylo podáno srozumitelně, pro případné dotazy byl určen referentům gestor, který pomohl řešit nejasnosti.

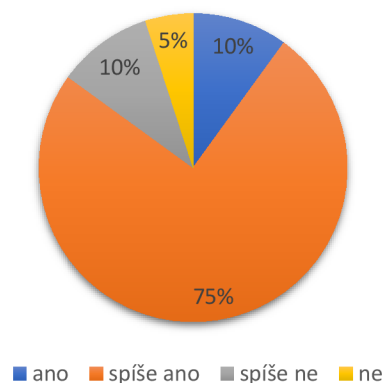
15. „Bylo zpracování žádostí o kompenzační bonus a aplikace generálních pardonů pro referenty v systému ADIS (informační systém finanční správy) uživatelsky přívětivé tak, aby byl splněn požadavek na rychlost zpracování?“

- Spíše ano.

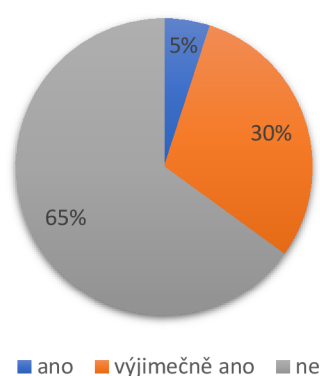
16. „Cítil/a jste se při řešení oprávněnosti žádostí o kompenzační bonus pod tlakem daňových subjektů? Snažili se vás ovlivnit svou tíživou situací?“

- Spíše ano.

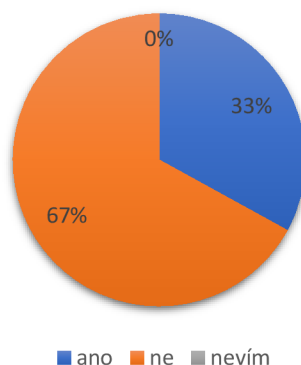
17. „Byl/a jste vystaven/a slovním útokům ze strany daňových subjektů ve smyslu výčitek nedostatečné pomoci státu v období pandemie?“

- Nejčastěji ne a pokud ano, tak byla vytýkána nedostatečná výše finanční pomoci, nepřívětivé podmínky pro splnění oprávněnosti žádosti, obecně nespravedlnost v systému, pomalé proplácení pomoci, občas se někdo vyjadřoval hrubě a někteří také předpokládali, že odevzdat žádost znamená obdržet bonus.

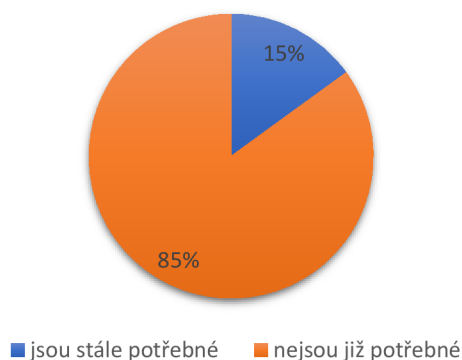
18. „Myslíte si, že plošná prominutí příslušenství daně a správních poplatků mohou mít závažný dopad na výši veřejných příjmů?“

- Ne; v úhrnu veřejných příjmů jde o částku zanedbatelnou.

19. „Co si myslíte o podpůrných programech v dnešní době, po dvou letech pandemie?“

- Podnikatelé měli dost času na změnu ekonomického záměru a přizpůsobení se situaci, není třeba dále od státu vyžadovat kompenzace a úlevy.

20. „Uved'te, prosím, kterou z vládních podpor považujete za zbytečnou a neefektivní?“

- Neefektivní byla v první řadě plošnost, dále daňové úlevy u diagnostických zdravotnických prostředků, což jsou úlevy pro společnosti, kterým v pandemické době enormně narostly příjmy, často nedostali nic ti, co pomoc potřebovali, naopak ti s vyššími příjmy bonus dostali – splnili podmínky.

21. „Prosím, poskytněte vlastní komentář, pokud byste chtěli sdělit něco podstatného k danému tématu.“

- Chybou bylo překotné vyplácení kompenzačních bonusů v první vlně pandemie, bez dostatečného prověřování nastavených parametrů. Nyní jsou řešeny neoprávněně čerpané pomoci, daňoví poplatníci vrací obdrženou pomoc, k tomu je jim neoprávněně čerpaná pomoc ještě úročena, tento úrok nelze prominou generálním pardonem. K dnešnímu dni se již do státní pokladny za Středočeský kraj vrátilo téměř 10 milionů korun, které byly neoprávněně vyplaceny.

Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit ucelený pohled na veřejné příjmy České republiky, které byly postiženy v letech 2020 a 2021 událostmi spojenými s mimořádnou globální biotickou událostí – pandemií COVID-19 (dále jen pandemie).

V první, teoretické části práce, přináším odpověď na základní otázku, co je tíživý fenomén současnosti, tedy pandemie COVID-19, zásadní událost 21. století, která překročila hranice kontinentů. Zároveň popisuji v teoretické rovině hospodářský cyklus, který byl pandemií zcela jistě ovlivněn a jeho fáze urychleny. Za důležitý dílčí cíl považuji určení podstaty státního rozpočtu a jeho funkce, ovlivnění státního rozpočtu pandemií v letech 2020 a 2021, odhadem také v roce 2022 a zcela jistě zachycení obsahu pojmů veřejné příjmy a vládní opatření na zmírnění dopadů pandemie. V teoretické části práce se dále zabývám výčtem zásadních podpůrných programů ke zmírnění dopadů vládních opatření proti šíření nemoci SARS-Cov2, z nichž řada měla závažný dopad na veřejné příjmy České republiky.

Mezi ne zcela pandemická opatření řadím do teoretické části své práce také politické rozhodnutí o zrušení superhrubé mzdy, které má na výši veřejných příjmů vliv zcela zásadní, ale i zvýšení základní slevy na poplatníka, zrušení daně z nabytí nemovitostí, snížení některých sazeb daně z přidané hodnoty a možnost zpětně si uplatnit ztrátu z ekonomické činnosti vzniklé v pandemických letech. Jak velmi se tento institut projeví na konečném výběru daně z příjmů, zatím není možné predikovat.

V praktické části mé bakalářské práce zodpovídám v rámci stanovených dílčích cílů na otázku, jaký vliv měl pokles ekonomické aktivity na veřejné příjmy České republiky, jaký vliv mělo zásadní prominutí povinných minimálních záloh na zdravotním a sociálním pojištění, demonstruji na grafickém znázornění pokles inkasa povinných plateb a také výrazné zvýšení výdajů České správy sociálního zabezpečení a zdravotních pojišťoven na pokrytí pandemických kompenzací, ošetřovného, testování, očkování apod. Na základě žádosti o poskytnutí informací, kterou uvádím v přílohách této práce, jsem obdržela statistická data k institutu prominutí příslušenství daně a správních poplatků z Finančního úřadu pro Středočeský kraj, v jehož gesci pracuji i já, na Územním pracovišti v Berouně.

Z výše uvedených dat, poskytnutých nadřízeným orgánem na vyžádání, jsem zpracovala tabulky i grafy, které znázorňují pokles inkasa úroků z prodlení v pandemických letech 2020 a 2021 a nárůst pokut za pozdní podání přiznání a úroků z posečkané částky v rámci Středočeského kraje. Zároveň je ze zpracovaných údajů zřejmý dramatický nárůst prominutého příslušenství daně celkem. Z výstupu, který jsem obdržela od Finančního úřadu pro Středočeský kraj a také z dostupné statistiky finanční správy jsem vypočítala rámcový odhad celkového úhrnu prominutého příslušenství daně Finanční správou ČR v návaznosti na evidenci daňových subjektů v agendách správců daní.

Vyčíslený odhad částky prominutí, o které se v rámci veřejných příjmů jedná, bylo pro mě zajímavým zjištěním. Zároveň jsem nabyla cennou zkušenost, jak dobře je možné spolupracovat, v rámci státní správy, s nadřízeným orgánem, oddělením daňového procesu Finančního úřadu pro Středočeský kraj, kterému jsem ve složité době zkomplikovala práci svým požadavkem.

V poslední praktické části své bakalářské práce představuji přepis, resp. grafické vyhodnocení strukturovaného řízeného rozhovoru s kolegy Územního pracoviště v Berouně a uvádím zde odpovědi, které byly pro můj výzkum zásadní. V průběhu rozhovorů, kterých bylo uskutečněno celkem dvacet, jsem však očekávala od kolegů více otevřenosti a sdílnosti k dané problematice. V ochotě vyjadřovat se k politickým rozhodnutím, k rozhodnutím svých nadřízených pracovníků a k hodnocení nastaveného systému jsme zdrženliví, vlastní názor na funkčnost a smysl vydaných nařízení sdělujeme velmi uvážlivě. Při rozhovorech jsem si uvědomila, jak obtížné je získat kvalitní, pravdivé a hodnotné informace na kterých mohu stavět své závěry. Je jistě zajímavé, že zpracování čistě ekonomického tématu může vstoupit do kolize s ryzí psychologií.

V samotném závěru své bakalářské práce bych si i přes vážnost zpracovávaného tématu ráda dovolila trochu optimismu. Ačkoliv aktuální stav veřejných příjmů a tedy i státního rozpočtu pro rok 2022, který byl 9.2.2022 nakonec jednomyslně schválen s plánovaným schodkem 280 miliard, není příliš povzbudivý, věřím v nápravu a regeneraci. Když budeme žít všichni se smyslem pro povinnost a osobní odpovědnost, s úctou k právu a respektem k zákonu, nemáme se důvod obávat budoucnosti ani v situaci jakou naše země prožívá dnes, na poli ekonomickém i politickém, po dvou letech pandemie COVID-19.

Seznam použité literatury a jiných zdrojů (řazeno abecedně)

Monografie

- 1) HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-006-5.
- 2) JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4386-8.
- 3) KLAUS, V. a kol. *IVT. Ekonomické aspekty koronakrize*. Praha: Institut Václava Klause, 2020. ISBN 978-80-7542-063-3.
- 4) MANKIW, N. Gregory. *Zásady ekonomie*. Praha: Grada, 1999. Profesionál. ISBN 80-7169-891-1.
- 5) PEKOVÁ, J., JETMAR, M., TOTH, P. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7598-209-4.
- 6) SMITH, Adam. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Přeložil Vladimír IRGL, přeložil Alena JINDROVÁ, přeložil Josef PYTELKA, přeložil Sergej TRYML. Praha: Liberální institut, 2016. ISBN 978-80-86389-60-8.
- 7) STIGLITZ, Joseph E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.

Zákonná úprava

- 8) *Příloha č. 2a k zákonu č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, v návaznosti na zákon č. 299/2020 Sb. Zákon, kterým se mění některé daňové zákony v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 a zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů*
- 9) *Zákon 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, ustanovení §260*
- 10) *Zákon č. 137/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti evidence tržeb v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu*

Metodiky a pokyny

- 11) MOLNÁR, Zdeněk. *Úvod do základů vědecké práce* [online].[cit. 25.1.2022]. Prezentace ve formátu PDF. Mvp_sylabus-mvp.pdf. Dostupné z: <https://people.fsv.cvut.cz>
- 12) *Pokyn GFŘ D-44.čj.18787/20/7700-10123, k promíjení úroku z prodlení, úroku z posečkané částky a pokuty za nepodání kontrolního hlášení. Speciální vydání.ÚZč.1431.Koronavirus.předpisy ke zmírnění dopadů epidemie.* Nakladatelství Sagit. Redakční uzávěrka 15.4.2021.

Elektronické zdroje

- 13) *Cepin.cz. Joseph Alois Schumpeter - teorie podnikatele a hospodářského cyklu.*[online].[cit.5.3.2022]. Dostupné z: <https://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=143>
- 14) *Cnb.cz: Dopady pandemie COVID-19 na světovou ekonomiku.* [online].[cit. 21. 11. 2021]. Dostupné z: www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Dopady-pandemie-COVID-19-na-svetovou-ekonomiku
- 15) *Cnb.cz: Prognóza ČNB.*[online].[cit.10.2.2022].Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognoza/>
- 16) *Covid.gov.cz: Antivirus A, A Plus.*[online].[cit.5.12.2020].Dostupné z:<https://www.covid.gov.cz/situace/kompenzace/antivirus-plus-nucene-omezeni-provozu-karanteny>
- 17) *Covid.gov.cz: Antivirus C.*[online].[cit.5.12.2020].Dostupné z:<https://www.covid.gov.cz/situace/kompenzace/antivirus-c-promijeni-pojistneho-na-socialni-zabezpeceni-zamestnavatelum-do-50>
- 18) *Cssz.cz: Zprávy o činnosti.*[online].[cit.11.2.2022].Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/zpravy-o-cinnosti>
- 19) *Deloitte.com: COVID-19: Ekonomické dopady* [online].[cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <http://www2.deloitte.com>

- 20) *Financnisprava.cz: Daň z nabytí nemovitých věcí*[online].[cit.5.2.2022]
Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-nabyti-nemovitych-veci>
- 21) *Financnisprava.cz. Počet daňových subjektů*. [online].[cit.13.2.2022]
Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-registru-danovych-subjektu/pocet-danovych-subjektu-dle-fu>
- 22) *Financnisprava.cz: Údaje z výběru daní*. [online].[cit.10.2.2022]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>
- 23) *Investicniweb.cz: Kvantitativní uvolňování v ČR jako dárek od politiků pro politiky aneb novela zákona o ČNB*. [online].[cit.28.11.2021]. Dostupné z: <https://www.investicniweb.cz/kvantitativni-uvolnovani-v-cr-je-darek-pro-politiky-od-politiku-aneb-novela-zakona-o-cnb-nova-line>
- 24) JÍLKOVÁ, Eva. *Hospodářský cyklus*. In. Youtube [online].21.4.2020[cit.3.3.2022]. Dostupné z:<https://youtube.com/user/MoravskaVysokaSkola>. Kanál Moravské vysoké školy Olomouc.
- 25) *Mfcr.cz: Důvodová zpráva k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2022*. [online].[cit.24.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>
- 26) *Mfcr.cz: Finanční zpravodaj*. [online].[cit.5.2.2022] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/assetr/cs/media/Financni-zpravodaj>
- 27) *Mfcr.cz: Hotovostní toky a saldo hospodaření ZP*. [online].[cit.12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rozpocetove-ramce-statisticke-informace/fiskalni-udaje/fondy-socialniho-zabezpeceni/zdravotni-pojistovny>
- 28) *Mfcr.cz: Loss carryback je levná a rychlá pomoc pro malé i velké firmy* [online].[cit.5.2.2022] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2020/loss-carryback-je-levna-a-rychla-pomoc-p-38611>

- 29) *Mfcr.cz: Rozpočtová strategie sektoru veřejných institucí České republiky na léta 2021 až 2023.* [online]. [cit. 25. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/RozpocetovaStrategie>. ISSN 2570-575X
- 30) *Mfcr.cz: Střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2023 a 2024.* [online]. [cit. 25. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>
- 31) *Mfcr.cz: Úvěrové moratorium.* [online]. [cit. 5. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/sluzby-verejnosti/komunikace-s-verejnosti/casto-kladene-otazky/uverove-moratorium-38282>.
- 32) *Ministerstvo financí – sekce veřejné rozpočty. Státní rozpočet 2021 v kostce. Kapesní příručka Ministerstva financí ČR.* [online]. Praha. 2021. ISBN 978-80-7586-046-0.
- 33) MORDA, Pavel a Ondřej ŠÍMA. *Ekonomické dopady a možná hospodářsko-politická řešení pandemie COVID-19, Informační studie*, 2020. [online]. [cit. 17. 11. 2021]. Dostupné z: <https://unrr.cz/wp-content/uploads/2020/04/Informační-studie-Ekonomické-dopady-a-možná-hospodářsko-politická-řešení-pandemie-Covid-19.pdf>
- 34) *Nku.cz: Stanovisko k návrhu státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020.* [online]. [cit. 20. 11. 2021]. Dostupné z: <https://nku.cz/cz/publikace-a-dokumenty/stanovisko-nku-k-navrhu-statniho-zaverecneho-uctu-cr-za-rok-2020-id12033/>
- 35) *Projev ministryně financí ČR Aleny Schillerové při prvním čtení zákona o SR 2021.* [online]. [cit. 24. 11. 2021] Dostupné z: youtube.com/watch?v=3lqP9Gbiy8. Kanál Ministerstva financí ČR
- 36) *Rozpocetovarada.cz: Střednědobý výhled českých veřejných financí v mezinárodním srovnání. Informační studie.* Květen 2021. [online]. [cit. 18. 11. 2021]. Dostupné z: https://unrr.cz/wp-content/uploads/2021/05/Informační-studie_Střednědobý-výhled-českých-VF-v-mezinárodním-srovnání_A.pdf
- 37) *Unrr.cz: Fiskální a distribuční dopady zrušení zdaňování superhrubé mzdy* [online]. [cit. 5. 2. 2022] Dostupné z: https://www.unrr.cz/wp-content/uploads/2021/04/Informační-studie-Fiskální-a-distribuční-dopady-zdaňování-superhrubé-mzdy_A.pdf

- 38) *Unrr.cz: Fiskální náklady pandemie COVID-19 v České republice*[online].[cit.6.2.2022]Dostupné z: <https://www.unrr.cz/wp-content/uploads/2020/04/Informační-studie-Fiskální-náklady-pandemie-Covid-19-v-České-republice.pdf>
- 39) *Vláda.cz: Aktuální opatření na podporu ekonomiky*. [online]. [cit.3.2.2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/>
- 40) *Vlada.cz: Podpora a úlevy pro podnikatele a zaměstnance*[online]. [cit.5.12.2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/epidemie-koronaviru/dulezite-informace/podpora-a-ulevy-pro-podnikatele-a-zamestnance-180601/#zamestnanci>

Ostatní zdroje na vyžádání

- 41) *Statistická data Finančního úřadu pro Středočeský kraj, obdržena na žádost, viz. přílohy bakalářské práce, evid. pod č.j. 4289627/21/2100-11451-209036, resp. 558504/22/2100-11451-209036*

Seznam obrázků v textu

Obrázek č.2 Znárodnění hospodářského cyklu

Obrázek č.2 Obecné schéma příjmů veřejného rozpočtu

Seznam grafů v textu

Graf č.1 Vývoj tempa růstu HDP od vstupu ČR do EU v roce 2004 do roku 2020, prediktivně do roku 2022

Graf č.2 Vývoj úhrnu příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu od vstupu do Evropské unie v roce 2004 do roku 2020, prediktivně do roku 2022

Graf č.3 Struktura příjmů státního rozpočtu roku 2019, v mld.

Graf č.4 Struktura příjmů státního rozpočtu roku 2021, v mld.

Graf č.5 Přehled inkasa daně z nabytí nemovitých věcí od roku 2016 do roku 2020, v mld.

Graf č.6 Vývoj výše státního dluhu s ohledem na predikci pro rok 2021 a simulaci pro roky 2023 a 2024

Graf č.7 Přehled vývoje inkasa vybraných druhů příjmů v letech 2016 – 2020 v mld. Kč

Graf č.8 Znárodnění poměru průměrného inkasa vybraných daní v letech 2016 – 2020

Graf č.9 Vývoj inkasa sociálního a zdravotního pojištění, vývoj výdajů na sociální zabezpečení a výdajů zdravotních pojišťoven v letech 2016-2021

Graf č.10 Pokles inkasa správních poplatků Finančního úřadu pro Středočeský kraj v letech 2017 – 2021 vlivem pandemie COVID-19, resp. plošným prominutím správních poplatků ve stanovené době roku 2020 a 2021

Graf č.11 Pokles inkasa, resp. předpisů příslušenství daní v rámci Středočeského kraje, v letech 2017 – 2021, roky 2020 a 2021 jsou ovlivněny pandemií COVID-19

Graf č.12 Nárůst prominutí příslušenství daní v rámci Středočeského kraje, v letech 2017 – 2021, roky 2020 a 2021 byly ovlivněny pandemií COVID-19

Seznam příloh (str. 87 – 97)

Seznam tabulek

Tabulka č.1, Přehled tempa růstu HDP od vstupu do EU do roku 2021 s předpokladem do roku 2022

Tabulka č.2, Přehled celkových příjmů, výdajů a sald od vstupu do EU do roku 2021 s předpokladem do roku 2022

Tabulka č.3, Vývoj státního dluhu od roku 2019 až do roku 2024 – prediktivně

Tabulka č.4, Vývoj inkasa daní od roku 2016 do roku 2020

Tabulka č.5, Vývoj inkasa sociálního a zdravotního pojištění v letech 2016 až 2020, resp. 2021

Tabulka č.6, Přehled inkasa, resp. předpisů příslušenství daní a správních poplatků v rámci Středočeského kraje

Tabulka č.7, Přehled prominutých částek příslušenství daně na žádost daňového subjektu i v důsledku generálního pardonu

Ostatní přílohy

8. Žádosti, adresované Finančnímu úřadu pro Středočeský kraj, o poskytnutí údajů ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

9. Otázky strukturovaného rozhovoru se zaměstnanci finanční správy, jehož vyhodnocení je uvedeno textu práce

Přílohy

Tabulka č. 1 (ke grafu č. 2) Přehled příjmů, výdajů a salda státního rozpočtu od vstupu do Evropské unie v roce 2004 do roku 2020, včetně predikce let 2021 - 2022 (ve žlutém sloupci)

Státní rozpočet	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Příjmy v mld.	769	867	923	1 026	1 064	975	1 000	1 013	1 051	1 092	1 134	1 235	1 282	1 274	1 404	1 523	1 476	1 386	1 358
Výdaje v mld.	863	923	1 021	1 092	1 084	1 167	1 157	1 156	1 152	1 173	1 212	1 297	1 220	1 280	1 401	1 552	1 843	1 886	1 735
Saldo v mld.	-94	-56	-98	-66	-20	-192	-157	-143	-101	-81	-78	-62	62	-6	3	-29	-367	-500	-377

Vlastní zpracování ke dni 25.11.2021

podle: *Mfcr.cz. Státnírozpočet2021v kostce*. Ministerstvo financí.Praha.2021.[online].[cit.25.11.2021] ISBN 978-80-7586-046-0. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/rozpocet-v-kostce>

Tabulka č. 2 (ke grafu č. 1) Přehled růstu HDP České republiky od vstupu do Evropské unie v roce 2004 do roku 2020, včetně predikce v letech 2021 – 2022 (ve žlutém sloupci)

Období	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
HDP změna v %	4,8	6,6	6,8	5,6	2,7	-4,7	2,4	1,8	-0,8	0	2,3	5,4	2,5	5,2	3,2	3	-5,8	3,2	4,2

Vlastní zpracování ke dni 25. 11. 2021 podle:

Pro rok 2004-2020 Czso.cz. Hlavní makroekonomické ukazatele.[online].[cit.25.11.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

Pro rok 2021-2022 Mfcr.cz. Vládní návrh zákona.[online].[cit.25.11.2021]. Dostupné z: www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021/vladni-navrh-zakona-o-statnim-rozpocetu-c-4319

Tabulka č. 3 (ke grafu č. 6) Vývoj státního dluhu – skutečnost, predikce pro rok 2021 (růžový sloupec) a simulace pro roky 2023 a 2024 (žlutý sloupec)

Státní dluh	2019	2020	2021	2022	2023	2024
v % HDP	28,3	36,0	41,8	45,1	48,9	52,0

Vlastní zpracování ke dni 25. 11. 2021 podle:

Mfcr.cz. Střednědobý výhled státního rozpočtu na léta 2023 a 2024.[online].[cit 25.11.2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021>

**Tabulka č. 4 (ke grafu č.7 a 8) Vývoj inkasa vybraných druhů příjmů v letech 2016 – 2020 v mld. Kč
(rok 2020 zvýrazněn pro vizualizaci zřejmého poklesu příjmů vlivem pandemie COVID-19)**

V mld	2016	2017	2018	2019	2020
Daň z přidané hodnoty	349,46	381,44	413,01	431,31	426,2
Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	149,39	169,24	193,24	216,29	204,93
Daň z příjmů fyzických osob podávající příznání	6,85	7,62	7,84	9,89	5,74
Daň z příjmů fyzických osob vybíraných srážkou	24,46	24,81	26,26	27,71	25,61
Daň z příjmů právnických osob	156,4	161,8	166,13	175,65	156
Daň silniční	5,97	6,19	6,28	6,48	5,96

Vlastní zpracování ke dni 10. 2. 2022 podle:

Financnisprava.cz:Údaje z výběru daní.[online].[cit.10. 2. 2022].Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

Tabulka č. 5 (ke grafu č. 9) Vývoj inkasa sociálního a zdravotního pojištění v letech 2016 – 2020, v mld. Kč.

U zdravotního pojištění uvádím i dostupný rok 2021, včetně výdajů.

(rok 2020 a 2021 zvýrazněn pro vizualizaci zřejmého poklesu příjmů, resp. růstu výdajů vlivem pandemie COVID-19)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Příjmy povinného sociálního pojištění	417,32	454,14	499,19	536,72	524,74	579,23
<i>Výdaje na sociální zabezpečení</i>	415,45	432,68	457,45	499,4	562,84	569,86
Příjmy zdravotních pojišťoven celkem	262,02	289,46	312,48	332,52	359,03	408,94
<i>:z toho příjmy z veřejného zdravotního pojištění - povinné platby</i>	197,79	221,36	237,84	255,71	256,33	273,99
<i>Výdaje zdravotních pojišťoven</i>	256,44	279,78	298,03	319,09	353,4	422

Vlastní zpracování ke dni 12. 2. 2022 podle:

Cssz.cz: Zprávy o činnosti.[online]. [cit. 11.2.2022]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/zpravy-o-cinnosti>

Mfcr.cz: Hotovostní toky a saldo hospodaření ZP. [online]. [cit. 12.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rozpocetove-ramce-statisticke-informace/fiskalni-udaje/fondy-socialniho-zabezpeceni/zdravotni-pojistovny>

**Tabulka č. 6 (ke grafu č. 10 a 11) Přehled inkasa, resp. předpisů příslušenství daní a správních poplatků
v rámci Středočeského kraje,
v letech 2017 – 2021, zvýrazněné roky jsou ovlivněny pandemií COVID-19**

PŘEDPISY ze systému ADIS v rámci Středočeského kraje (v Kč)								
Rok	úrok z prodlení ADIS-DAD-1047 (30/9)	úrok z posečkané částky ADIS-DAD-0099 (30/5)	pokuty za pozdní podání § 250 DR (30/4 ; X)		správní poplatky DP 371 ADIS-DAD-1047 (předpis 80/7)			
	POČET POV	POČET ROZH.						
2017	387 733	506 521 077,00	888	13 292 903,00	23 714	28 715 396,00	15 773	3 338 561,00
2018	366 056	628 332 918,00	856	7 677 125,00	23 614	32 951 398,00	15 249	2 817 868,45
2019	343 824	697 309 481,00	828	6 203 182,00	20 167	29 762 458,00	15 926	2 895 793,00
2020	358 154	597 748 163,00	1 904	26 538 734,00	47 489	120 831 630,00	7 821	1 379 048,00
2021	85 104	326 640 600,27	365	4 841 599,53	11 427	30 451 906,00	7 039	1 576 316,01

Zdroj: Statistická data Finančního úřadu pro Středočeský kraj, obdržena na žádost, viz. přílohy bakalářské práce, evid. pod č.j. 4289627/21/2100-11451-209036, resp. 558504/22/2100-11451-209036

Pouze vlastní úprava

Tabulka č. 7 (ke grafu č. 12) Přehled prominutých částek příslušenství daně na žádost daňového subjektu i v důsledku generálního pardonu, v rámci Středočeského kraje, v letech 2017 – 2021, zvýrazněné roky jsou ovlivněny pandemií COVID-19

Prominuto v rámci Středočeského kraje, v Kč						
Rok	úrok z prodlení § 259b (B) ADIS-DAD-0038		úrok z posečkané částky § 259b (C) ADIS-DAD-0038		pokuty za pozdní podání ADIS-DAD-0039	
2017	600	1 467 756,00	27	881849	452	1 290 000,00
2018	773	3 431 466,00	37	1 702 393,00	239	6 930 000,00
2019	821	2 588 055,00	35	2 048 908,00	229	6 555 000,00
2020	18968	40 051 213,94	772	10 970 510,37	192	5 460 000,00
2020 GP	16936	36 839 553,00	739	10 318 384,00		
2021	21015	43 409 033,29	1 020	11 255 653,09	272	7 362 071,00
2021 GP	20274	32 792 830,29	991	10 890 231,09		

Zdroj: Statistická data Finančního úřadu pro Středočeský kraj, obdržena na žádost, viz. přílohy bakalářské práce, evid. pod č.j. 4289627/21/2100-11451-209036, resp. 558504/22/2100-11451-209036

GP - označuje generální pardon

Pouze vlastní úprava

Žádost o poskytnutí údajů ze září 2021

Radka Vaňková, Svatá 226, 267 51 Svatá
Tel: +0420728227622

Finanční úřad pro Středočeský kraj
Na Pankráci 1685/17,19
140 21 Praha 4 - Nusle

Věc: Žádost o poskytnutí informací

S odkazem na zákon 106/1999, o svobodném přístupu k informacím, Vás žádám o níže specifikované údaje z důvodu zpracování své bakalářské práce, na téma „**Dopady pandemie COVID19 na veřejné příjmy České republiky**“. Tu budu předkládat a obhajovat během března až května 2022 na Policejní akademii České republiky, Fakultě bezpečnostního managementu, v oboru Veřejná správa. Užší téma a praktická část mé práce je zaměřena na změnu v pětiletém období (2017, 2018, 2019, 2020 a 2021) ve výběru příslušenství daní (úroků z prodlení, úroků z posečkané částky a pokut za pozdní podání) a správních poplatků, které byly v průběhu covidové pandemie předmětem generálního pardonu. Cílem mé práce je analýza dopadů generálního pardonu na veřejné příjmy ČR čistě z hlediska nižšího toku peněz do státního rozpočtu v rámci Středočeského kraje, a to právě z hlediska prominutí příslušenství daně a správních poplatků. Plánovaným výsledkem práce bude kvantifikovaný vliv generálního pardonu na příjmy z příslušenství daní a správních poplatků ve dvou pandemických letech 2020 a 2021 a komparace těchto let s lety 2017, 2018 a 2019.

Požadované:

- Celkový úhrn příjmů z vygenerovaných, neprominutých úroků z prodlení za jednotlivé, shora uvedené, roky, a to ve Středočeském kraji, vyjma neukončeného roku 2021 (o tato data budu žádat po ukončení aktuálního zdaňovacího období)
- Celkový úhrn příjmů z vygenerovaných, neprominutých úroků z posečkané částky za jednotlivé, shora uvedené, roky, a to ve Středočeském kraji, vyjma neukončeného roku 2021 (o tato data budu žádat po ukončení aktuálního zdaňovacího období)
- Celkový úhrn příjmů z vygenerovaných, neprominutých pokut za pozdní podání za jednotlivé, shora uvedené, roky, a to ve Středočeském kraji, vyjma neukončeného roku 2021 (o tato data budu žádat po ukončení aktuálního zdaňovacího období)
- Celkový úhrn přijatých správních poplatků za jednotlivé, shora uvedené, roky, a to ve Středočeském kraji, vyjma neukončeného roku 2021 (o tato data budu žádat po ukončení aktuálního zdaňovacího období)
- Celkový úhrn prominutých úroků z prodlení a z posečkané částky a také úhrn prominutých pokut za jednotlivé, shora uvedené roky (i v letech bez vlivu pandemie Covid dochází k výjimečnému promíjení z ospravedlnitelných důvodů), a to ve Středočeském kraji, vyjma neukončeného roku 2021 (o tato data budu žádat po ukončení aktuálního zdaňovacího období).

Děkuji za spolupráci

Radka Vaňková

Žádost o poskytnutí údajů z ledna 2022

Radka Vaňková, Svatá 226, 267 51 Svatá
Tel: +0420728227622

Finanční úřad pro Středočeský kraj
Na Pankráci 1685/17,19
140 21 Praha 4 - Nusle

Věc: Žádost o poskytnutí informací (v návaznosti na žádost ze dne 7. 9. 2021)

S odkazem na zákon 106/1999, o svobodném přístupu k informacím, Vás žádám o níže specifikované údaje z důvodu zpracování své bakalářské práce, na téma „**Dopady pandemie COVID19 na veřejné příjmy České republiky**“. Tu budu předkládat a obhajovat během března až května 2022 na Policejní akademii České republiky, Fakultě bezpečnostního managementu, v oboru Veřejná správa. Užší téma a praktická část mé práce je zaměřena na změnu v pětiletém období (2017, 2018, 2019, 2020 a 2021) ve výběru příslušenství daní (úroků z prodlení, úroků z posečkané částky a pokut za pozdní podání) a správních poplatků, které byly v průběhu covidové pandemie předmětem generálního pardonu. Cílem mé práce je analýza dopadů generálního pardonu na veřejné příjmy ČR čistě z hlediska nižšího toku peněz do státního rozpočtu v rámci Středočeského kraje, a to právě z hlediska prominutí příslušenství daně a správních poplatků. Plánovaným výsledkem práce bude kvantifikovaný vliv generálního pardonu na příjmy z příslušenství daní a správních poplatků ve dvou pandemických letech 2020 a 2021 a komparace těchto let s lety 2017, 2018 a 2019.

Požadované:

A

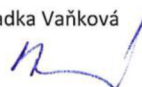
- Celkový úhrn předepsaných úroků z prodlení ve Středočeském kraji za zdaňovací období 2021
 - Celkový úhrn předepsaných úroků z posečkané částky ve Středočeském kraji za zdaňovací období 2021
 - Celkový úhrn předepsaných pokut za pozdní podání ve Středočeském kraji za zdaňovací období 2021
- A z toho celkový úhrn prominutých úroků z prodlení, prominutých úroků z posečkané částky a také úhrn prominutých pokut za zdaňovací období 2021 ve Středočeském kraji

B

- Celkový úhrn přijatých správních poplatků ve Středočeském kraji za zdaňovací období 2021

Děkuji za spolupráci

Radka Vaňková

Otázky strukturovaného rozhovoru se zaměstnanci finanční správy, jehož vyhodnocení je uvedeno textu práce

1) Věk

Do 35 let včetně do 45 let včetně do 55 let včetně 56 a více let

2) Pohlaví

Žena Muž

3) Vzdělání

Středoškolské s maturitou vysokoškolské

4) Délka praxe u finanční správy

Do 5 let včetně do 10 let včetně do 15 let včetně do 20 let včetně 21 a více let

5) Vaše konkrétní činnost v rámci implementace podpůrných programů

- Promíjení úroků, pokut, realizace splátkových kalendářů, stanovení záloh jinak
- Zpracování žádostí o kompenzační bonus a jeho vyplácení, hodnocení oprávněnosti žádostí

6) Vnímáte obecně podporu státu ke zmírnění dopadů vládních nařízení jako přiměřenou?

ano spíše ano spíše ne ne

- Stát by měl ztráty občanům a firmám, na které dolehlo nucené omezení zdrojů vlastních příjmů, kompenzovat více
- Považuji, vzhledem k výši státního dluhu a ekonomické situaci země, podporu za zbytečně velkorysou
- Myslím, že pomoc je nastavena adekvátně potřebám

7) Myslíte si, že stát nastavením podpůrných programů podporuje i ekonomické aktivity, které byly již před pandemií slabé a nemají růstový potenciál?

ano spíše ano spíše ne ne

- Domnívám se, že případná neefektivně vynaložená pomoc není pro státní rozpočet závažná, nikdy nelze zaručit stoprocentní oprávněnost a spravedlnost
- Domnívám se, že případná neefektivně vynaložená pomoc je nevhodná, občané by se měli smířit s tím, že pandemie, jako i jiné mimořádné události, mohou změnit trh a také mění úspěšnost podnikatelských aktivit. Stát nemůže vykryt všem jejich ztráty.

8) Domníváte se, že bylo v době pandemie účelné a potřebné odložení lhůt pro podání příznání?

ano spíše ano spíše ne ne

9) Domníváte se, že plošné prominutí příslušenství daně bylo tou účinnou pomocí v době omezení ekonomických aktivit?

ano spíše ano spíše ne ne

10) Domníváte se, že plošné prominutí správních poplatků bylo tou účinnou pomocí v době omezení ekonomických aktivit?

ano spíše ano spíše ne ne

11) Byly státem jasné stanoveny podmínky pro oprávněnost žádosti o kompenzační bonus?

- Podmínky byly stanoveny jasně, nebylo možné se od nich odchýlit
- Podmínky byly stanoveny nejednoznačně tak, že byl dán prostor pro chybná správní uvážení, posuzovat určité žádosti bylo složité

12) Vytvořila vláda podpůrné programy přehledně a srozumitelně?

ano spíše ano spíše ne ne

13) Informovala vláda dostatečným způsobem veřejnost o podpůrných programech?

ano spíše ano spíše ne ne

14) Bylo referentům dostatečně vysvětleno, jak mají v případě poskytování kompenzačních bonusů postupovat?

ano spíše ano spíše ne ne

- Domnívám se, že vše bylo podáno srozumitelně, pro případné dotazy byl určen referentům gestor, který pomohl řešit nejasnosti
- Referenti dostali k dispozici jen stručný manuál, odchylky od standardu řešili vlastním úsudkem o správnosti postupu, vznikal tak prostor pro rozdílná rozhodnutí
- Referenti nebyli poučeni vůbec, implementace do praxe se řešila za pochodu, nebyl stanoven jednotný postup zpracování žádostí

15) Bylo zpracování žádostí o kompenzační bonus a aplikace generálních pardonů pro referenty v systému ADIS uživatelsky přívětivé tak, aby byl splněn požadavek na rychlost zpracování?

ano spíše ano spíše ne ne

16) Cítil/a jste se při řešení oprávněností žádostí o kompenzační bonus pod tlakem daňových subjektů? Snažili se vás ovlivnit svou tíživou situací?

ano spíše ano spíše ne ne

17) Byl/a jste vystaven/a slovním útokům ze strany daňových subjektů ve smyslu výčitek nedostatečné pomoci státu v období pandemie?

ano často ano výjimečně ne

Pokud ano často/ano výjimečně, co bylo státu, resp. vládě prostřednictvím vás vytýkáno?

18) Myslíte si, že plošná prominutí příslušenství daně a správních poplatků mohou mít závažný dopad na výši veřejných příjmů?

- Ano, jedná se o podstatnou částku, která mohla být investována lépe a efektivněji
- Ne, v úhrnu veřejných příjmů jde o částku zanedbatelnou
- Nevím

19) Co si myslíte o podpůrných programech v dnešní době, po dvou letech pandemie?

- Jsou stále potřebné, podnikatelé se stále potýkají s poklesem ekonomické aktivity
- Podnikatelé měli dost času na změnu ekonomického záměru a přizpůsobení se situaci, není třeba od státu vyžadovat kompenzace a úlevy

20) Uved'te, prosím, kterou z vládních podpor považujete za zbytečnou a neefektivní.

21) Prosím, poskytněte vlastní komentář, pokud byste chtěli sdělit něco podstatného k danému tématu.